2.

DISSERTATIO INAUGURALIS,

DE

DOMANIO S. ROMANO-GERMANICI IMPERII.

Quam

AUSPICIIS DIVINI NUMINIS,

Ex Decreto

AMPLISSIMI JURISCONSULTORUM ORDINIS

IN ALMA EBERHARDINA,

PRÆSIDE

DN. GABRIELE SCHWEDERO,

U. J. D. Sereniſſimi Wirtemberg. Ducis Conſiliario, ac Juris Publici & Placitor, Feudalium Profeſſore Publico Celeberrimo.

Domino Cognato, Patrono, & Præceptore Parentis inſtar venerando.

PRO

Summis in Utroque Jure Honoribus

legitime conſequendis,

IN AULA NOVA

Ad diem XII. Novembr.

Solenni Eruditorum Examini

ſiſtit

JOHANNES EBERHARDUS PREGIZER,

Secretarius Extra Ordin. in Supremo Juſtitiæ Conſilio Wirtenbergico.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TUBINGÆ,

Typis JOHANN. CONRADI REISII.

A. M. D CC III.

Digitized by Google

Digitized by Google

Thesis I.

VIx ullum in univerſo Orbe reperitur Regnum, vix ullus Principatus aut Reſpublica, cui non ſacrum ſuum ſit DOMANIUM, h. e. cui non ſua ſint Bona. Regi vel Principi à Populo conſtituta, ad percipiendos inde fructus ac Reditus, pro ſuſtinendis Regni, vel Principatus, aut Reipubl. oneribus: vid. Choppinus *de Domaniis Franciæ, lib. 1. Tit. 1.* ubi diverſorum Populorum recenſet Domania; nimirum Romanorum, Conſtantinopolitanorum, Syriorum, Gothorum, Perſarum, Aegyptiorum, Lacedæmoniorum, Carthaginenſium, Macedonum, Turcarum, Longobardorum, Hungarorum, Anglorum, Scotorum, Neapolitanorum, Polonorum, Gallorum. Ea vero miſera Imperii noſtri Romano-Germanici hodie eſt conditio, ut pauca admodum, aut nulla fere eidem ſuperſint Bona, quibus Sacratiſſimus Imperator Auguſtam ſuam ſuſtineat ac tueatur Dignitatem & Majeſtatem, imminens Imperio propellat periculum, illius ſubveniat neceſſitatibus, commoda promoveat, damna avertat, ac onera ferat: Sed omnia hæc propriis ſufferre cogatur ſumtibus, qui ad Majeſtatis Imperialis culmen evectus; hæcque etiam cauſa eſt, quare Dignitas Cæſarea Statibus quibusdam oblata non ſemel recuſata, vid. Sleid. *l. 1. p. m. 24.* Joh. Petrus Ludovici *in Germ. Principe l. 5. c. 1. p. 26. & 35. & l. 2. c. 1. p. 12.* & tot jam annorum decurſu Auguſtiſſima Familia Auſtriaca Imperii Sceptro potita ſit. Olim autem non erat ſic, verum ſuis etiam Imperium noſtrum ad aliorum Regnorum exemplum ditatum fuit Bonis Domanialibus, ad ſummi Imperantis ac Reip. neceſſitatem, utilitatem ac dignitatem deſtinatis, quod habita temporis ratione paucis ſeqq. Theſibus demonſtraturi ſumus.

II. Non autem ſpatioſo ambitu excurrere lubet in antiquiſſima Romani Imperii tempora, & veterum Romanorum Imperatorum indagare atque deſcribere Patrimonium, quod duplex, Publicum nempe & privatum fuiſſe, ex *l. 39. §. 8. ff. de Leg. 1. & l. 3. §. fin. ff. de Jure fiſci. l. 6. §. ult. ff. eod.* indigitaſſe ſufficiat: quorum hoc comprehendit Bona, quæ quisque Imperatorum ſuo nomine quæſita, ut privatus ſine conſideratione Im-

 perii

perii aut Principatus poſſedit, quaſi propriam ſubſtantiam à ſuis Progenitoribus, ſanguinis alioque Jure ſibi delatam, vel propria induſtria acquiſitam, non ſolum corporalibus, mobilibus & immobilibus, ſed Juribus quoque & Actionibus incluſis. Ejus curam & adminiſtrationem geſſit Procurator Cæſaris ita dictus *l. 1. ff. de Offic. Procurat. Cæſaris*, nec non Comes Rerum privatarum, illuſtri dignitate excellens, cujus officium fuit gubernare privatam Principis ſubſtantiam, quæ non ad largitiones & expenſas, ac ſalaria Militum, ſed ad privatos uſus Principis erat deſtinata. Weſemb. *ff. d. t. & C. de Offic. Comit. rer. privat.* Hoc conſtituebant Bona Imperii, quæ Imperatoriæ Poteſtatis Jure, ac titulo Auguſtæ Majeſtatis Impp. obveniebant, ut ex illis quotidiani ſumtus fierent ad publicam & communem Reipubl. utilitatem, in ordinaria negotia, quæ tum ipſos Imperatores, tum Imperium reſpiciebant, utpote in Stipendia Aulicorum Officiorum, Magiſtratuum, ac ſimilium impendenda. Sacrum hoc Patrimonium Imperii cauſa conſtitutum indiſſolubili nexu Coronæ annexum, & ab omni privatorum jure exceptum, gubernabat ac adminiſtrabat Comes Sacri Patrimonii. Vultejus *Juriſpr. Rom. l. 1. c. 13. n. 84.* Schilter. *Exerc. 28. th. 28.* Sed nos manebimus intra Limites & Pomæria Sacri noſtri Romano-Germanici Imperii, quo nomine venit Reſp noſtra Germanica, & animus nobis eſt inquirere ſaltem in Domanium Regum & Imperatorum Romano Germanorum.

III. Cum vero antiquioribus temporibus Majores noſtri, Germani, nondum unam conſtituerent Rempub. ſed in tot fere diſtributi Civitates, quot diverſi illorum Populi fuerunt, (qui quibus diſcreti nominibus, partitim tradidit Tacitus *de Mor. Germ. c. 28. ſeq.* ubi videndi ſunt Commentatores Beutherus, Jodocus Willichius, Beatus Rhenanus, Andreas Althammerus, Henricus Glareanus, & alii, qui quibus appellationibus hodie ſinguli veniant, diligenter annotarunt) imo ad propulſandum commune periculum magno ſuo malo vix fœdere aliquo conjuncti fuere, (unde tandem, dum ſinguli pugnarunt, univerſi victi, hoſtibus in prædam ceſſerunt,) illorum Reges, Duces ac Principes, quos tunc habuerunt, de propriis potiſſimum Bonis etiam vivere oportuit: Nulli enim iſtis è Regis vel Pincipis nomine ac dignitate Reditus certi fuerunt, niſi quod Tacitus *d. l. de Mor. Germ.* ſcribit: *Morem fuiſſe Civitatibus ultro & viritim conferre Principibus vel armentorum vel frugum aliquid, quod pro honore acceptum, neceſſitatibus ſubvenit: Deinde & levioribus delictis pro modo pœnarum, equorum, pecorumque numero convictos multatos, partem-*

temque multa Regi vel Civitati, partem ipſi, qui vindicatus, aut, ſi hic interemtus, propinquis ejus exſolutam fuiſſe.

IV. Poſtquam verò Bructeri, Chamavi, Catti, Chauci, Ampſivarii, Cheruſci, Uſipii, Tencteri, Salii, Bulgibinii, Chaſſuarii, Angrivarii, aliique Germaniæ Populi, aſſumpto novo, à tuendæ Libertatis ſtudio, nomine, quo univerſi in poſterum appellarentur, Franci nempe, i. e. Liberi, in unum coiverunt corpus, & Valentiniano Imp. ſublato, Ditiones ad Rhenum à Romanis in formam Provinciæ redactas, pulſis inde Romanis, occuparunt, victisque ſucceſſivè Friſiis, Slavis, Alemannis, Bojoariis, Thuringis, Saxonibus, Suevis, Burgundionibus, cæterisque, qui ſupererant, Germaniæ Populis, Principatum in Germania obtinuerunt, Regnumque à ſe cognominatum condiderunt, quod protenſis in Galliam & Italiam finibus ampliſſimum, Bonis ac Reditibus ex ſubactis Provinciis ad tuendum Majeſtatis Decus ditiſſimum ac potentiſſimum evaſit, ipſumque Romanum in Occidente ad ſe pertraxit Imperium, novam Germania Regiminis accepit ac induit formam: Devictis enim Alemanniæ & Bavariæ Regnis, Francorum Reges ipſis præfecerunt Duces, qui non tantum ductum Exercitus, quemadmodum antiquiores illi Germanorum Duces, habebant, ſed & alia poteſtate in Pace, precaria tamen & non ſua, ut Magiſtratus ad certum tempus, vel ad dies vitæ, nondum tamen hereditario jure, pollebant, & certis Reditibus ex Ducatibus iſtis ſeu Regionibus ad ſuſtentationem amplioris jam ſtatus ſui gaudebant. vid. Lehmannus *in Chronico Spirenſi lib. 2. c. 16.* Leges autem ferre, & Tributa atque collectas ſubditis indicere, ſine Regis, Regnique mandato & juſſu nequibant; ipſique Ducatus, quibus præfuere, erant in ditione & proprietate Regni, cujus Officiales erant Duces, Legibus in regendis Civibus adſtricti, & certa portione proventuum, qui de cætero ad ipſos pertinebant Reges, propterea ditati: Und hatten hierumb ein beſtimmten Theil des Landes Nutzungen und Gefäll einzunehmen / ſamt den Graven / die ſonſt im übrigen den Königen gehörten; Ab his Proventibus diverſa erant Bona, quæ Duces à Parentibus & Majoribus ſuis habebant propria, (Land-Güter) Hereditario Jure, vel quæ ipſi dotis, emptionis, donationis, vel alio ad transferendum dominium habili titulo acquiſiverunt, & inde quoque ſuſtentationem Status ſui habuerunt, quorum intuitu tamen Duces non erant, nec nomen aut titulum ab his habebant, ſed à ſuo Officio, cui à Rege propter Regni ſalutem & commodum erant præfecti; de quibus notanda ſunt verba Vadiani

lib. 1. de Collegiis Monaſter. in Germ. veteri : Franci Reges Regnum ſuum Ducum maxime & Comitum opera moderabantur , qui in illa quidem ætate non ſuam ceu propriam , ſed publicam Regni ditionem adminiſtrabant. Perinde enim ut apud Romanos ProConſules, Præſides , Quæſtores , Procuratores ; ita in Francorum Regno Duces , Comites , & qui Cameræ Nuncii dicebantur , alienæ poteſtatis functionem gerebant. Horum Ducum autem ſingulis duodecim Comites à Rege & Regno primis temporibus , ut Adjutores Regiminis adjuncti fuerunt. Ita enim Annales Francici : *Pipinus Griphonem Fratrem ſuum Ducum more duodecim Comitatibus donavit.*

V. Poſt Duces erant proximi Comites , nullis adhuc inter hos ſub Merovingis Regibus intermediis aliis Principibus , uti deinceps à temporibus usque Friderici I. Imperatoris. Comites autem erant Regis Regnique Francorum Officiales , & Judices (Land-Richter) certi alicujus Pagi (Göw) vel Comitatus, in quos Regnum Francorum diſtribuebatur, qui Comites in Hiſtoria Francica quoque appellantur Principes, Proceres, Optimates , & Primores, quorum officium unice Juſtitiæ deſtinatum, ut in cauſis criminalibus & Civilibus , Eccleſiaſticis & Secularibus in toto Pago ſeu Comitatu, cui præerant, Jus dixerint , & delinquentibus juxta Regni Leges pœnas inflixerint. Et hi juxta Bona ſua propria, ad conſervationem Status ſui pertinentia, habebant quoque à Rege & Regno alia ſingularia Bona & Jura, quibus potiebantur. Nomen autem Comitum erat tunc Officii , non Illuſtris alicujus Stemmatis nomen, & titulum hunc nullus Heredum, niſi qui Patri in ejusmodi Officio ſucceſſit , gerebat. Pagus autem (ein Göw) vel Comitatus, cui talis Comes præerat, erat Diſtrictus alicujus Provinciæ, in quo Urbs quædam primaria cum aliis oppidis & vicis continebatur.

VI. Comites autem propter adminiſtrationem Officii ſui ſalaria ex mulctis , & aliis proventibus Judiciorum habebant , non ab ipſo Rege vel Provincia ; ipſaque ſuſtentatio Judiciorum incumbebat partibus coram his litigantibus , uti conſtat ex Legibus Bojoariorum *cap. 3. tit. 2.* Comes autem (ein Gau-Grav / Land-Richter) habebat quaſi Locum tenentes Comites Centenæ, die Cent-Graven / in quales Centenas (Zenten) Comitatus erant diviſi , ſcilicet in Vicos , qui juncti ſuberant judicio unius Centenæ Comitis, cui incumbebat injurias, (die Frevel) debita, & alias res minoris momenti cognoſcere & dirimere, gravioribus cauſis & maleficiis rebusque controverſis , quæ libertatem, hæreditates & dominium concer-

ne-

nebant, ad Comitum Juriſdictionem pertinentibus. De Comitum autem Bonis & proventibus hæc tradit Lehmannus *in Chron. Spir. lib. 2. c. 18.* Die Graven oder Königliche Land-Richter haben neben ihren eigenthümlichen Gütern zu Erhaltung ihres Stands vom König und dem Reich ſonderbare Güter an Wäldern/ Aeckern und Waſſern/ und darzu gehörigen Gerechtigkeiten in Beſitz/ und zu nutzen und nieſſen/ auch ſonderbare Königliche Leibeigene gehabt/ die ſolche Güter der Herrſchafft zu Nutz erbauen/ beſtellen/ und handhaben müſſen: Addit Fuchſius ex Gregorio Turonenſi *lib. 6. cap. 22. & lib. 7. cap. 23.* Daß die Graven auch auff die Schatzungen und dergleichen Achtung haben/ und dieſelbe einbringen müſſen. Alius ab hoc fuit mos veterum Germanorum à Taciti ævo ad Francorum tempora, citante Lehmanno, quoad Xenia obſervatus, daß ein jeder Unterthan ſeiner Obrigkeit zu gewiſſer Zeit des Jahrs von den Früchten/ die er erbauet und von ſeinem Vieh/ jeder nach ſeinem Vermögen nicht aus Schuldigkeit/ ſondern aus freyem Willen eine Verehrung gethan; daher dieſe ihr tägliches Auskommen ihrem Stand gemäß geſchöpfft. vid. Angeſius *lib. 5. c. 83.* de Xeniis Comitum, quem morem notat quoque Ludovicus *I.* apud Pythæum in conceſſione Hiſp. facta: *Si propter lenitatem & manſuetudinem Comitis ſui, eidem Comiti honoris & obſequii gratia, quippiam de rebus ſuis exhibuerunt, non hoc eis pro Tributo aut cenſu computeretur, aut Comes ille vel Succeſſores ejus hoc in conſuetudinem præſumant.*

VII. Supra ejusmodi Comites autem erat Comes Palatii Regii, vel Palatinus, Pfaltz-Grav/ ad quem cauſæ maximi momenti, præſertim Nobilium, & aliæ, vel à Comitibus non deciſæ, vel ab his judicatæ per appellationem devolvebantur. Qualis Palatinus Comes ab initio unus tantum fuit in Palatio Regis, ex prima Nobilitate & Regio Sanguine aſſumtus; poſtea illorum plures fuerunt in diverſis Regni partibus, dicti etiam Majores Domus, proximam poſt Regem Dignitatem habentes, etiam ante ipſos Duces & alios Comites, inter Officiales tamen Aulæ Regiæ, & non Status Regni connumerandi cum poteſtate juriſdicendi: vide Peucerus *in Chronic.* & Aventinus *l. 4. Annal. Boicorum*, ubi inter officium Comitis Palatini refert, quod Fiſcum Auguſti quoque prædia Salica, Reditus Regios procuraverit, & Cæſar Cenſum illum exegerit: adde Lehmanni Chronic. Spirenſe *lib. 2. cap. 9. & 10.* ubi etiam agit de Miſſis Regiis, qui Reditus

Regios in qualibet Ditione, & mulctas, Cameræ Aulicæ debitas deſcripſerunt.

VIII. Non prætereundus hoc loco plane eſt Fiſcalis Regius, vel Actor Fiſci & Autor Dominicus dictus, qui Judiciis quoque interfuit, de quo Capit. *l. 4. c. 33.* Hic in cauſis, quæ Regem concernebant, coram Judicio accuſationem inſtituit, & in tutela ſua habuit Regis homines proprios, die Königliche Leibeigene/ qui hinc homines Fiſci, Fiſcalini & Fiſcales dicti, de quibus Capit. loco citato: *Si Servi vel Eccleſiaſtici, vel quorumlibet Liberorum hominum in Fiſcum noſtrum confugerint in Loca Fiſcalina, id eſt Civitates aut villas Regias, & à Dominis vel Advocatis eorum repetiti fuerint, ſi Actor Fiſci intellexerit, quod eos juſte non poſſit tenere ad noſtrum Dominium, ejiciat illos de eodem Fiſco, & recipiant illos Domini eorum. Et ſi eidem Actori viſum fuerit, quæ ad noſtrum pertinere debeant Dominium, expellet eos de eodem Fiſco, & poſtquam ab eidem repetitoribus fuerint recepti, habeat cum eis actionem legitimam, & ſic eos, ſi poterit, ad noſtram vindicet poſſeſſionem.* Quicquid mulctæ in Judiciis impoſitum fuit, de eo juxta cauſarum qualitatem dimidia vel tertia pars, vel totum debebatur, quas mulctas Fiſcalis Regius collegit. Capitul. *lib. 30. c. 30. l. 4. c. 22.* Gregorius Turonenſis *de miraculis S. Martini l. 4. c. 26.* Lehmannus *in Chron. Spir. l. 2. c. 24.*

IX. Sacris Eccleſiis tunc præerant Epiſcopi, nulla plane Principum Dignitate, nulliſque horum proventibus pollentes, ſed verbum DEI tantum prædicantes, & Eccleſias Scholaſque adminiſtrantes: Munus enim eorum conſiſtebat in docendo ordinandoque Eccleſias & Scholas, atque in coercendo illos, qui publice & cum ſcandalo contra Divinam Legem peccabant, in quos Banno & Pœnitentia Eccleſiaſtica animadvertebant, alia Poteſtate & Juriſdictione Civili diu deſtituti; ac ſicut omnes Presbyteri & Paſtores, Abbates quoque exiguos proventus & pauca Bona habuerunt, niſi ipſi ut Nobiles & Liberi ex bonis ſuis hæreditariis aliquid largius Cœnobiis nonnunquam contulerunt. Suſtentabantur vero ex Oblationibus fidelium, quas in templo ſuſcipiebant Diaconi & Subdiaconi, & Altaribus ſuperimponebant, Sacerdote oblata ſanctificante, & Diaconis oblata diſpenſantibus, teſte Rabano Mauro *de Inſtit. Cleric. l. 1. c. 7. & 8.* Et ita decernebat Concilium Matiſconenſe ſecundum Anno 587. c. 4. *ut omnimus diebus Dominicis Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus afferatur tam panis quam vini.* Quod repetiit quoque Carolus M. Imperator,

uti

uti videre eſt in Capitul. *lib. 5. c. 219. & l. 6. c. 177. & 305.* De his autem quæ in Altari acceſſerint, ut tertia pars fideliter Epiſcopis deferatur, duæ Clericis, ſancivit Synodus Aurelianenſis prima, *c. 15.* Fiebant autem Oblationes Domino à fidelibus in mancipiis quoque, in agris, in vineis, ſylvis, pratis, aquis, aquarumque decurſibus, petris, ædificiis, veſtimentis, pellibus, lanificiis, artificiis, libris, utenſilibus, pecoribus, paſcuis, membranis, mobilibus & immobilibus, vel quæcunque de his rebus, quæ ad laudem DEI fiunt, vel ſupplementum Sanctæ DEI Eccleſiæ, ejusque Sacerdotibus, atque ornatum præſtare poſſunt Domino Eccleſiæque, ſive à quibuscunque ultro offerebantur, DOMINO indubitanter conſecrabantur, & ad Jus pertinebant Sacerdotum. Quæcunque autem ita Eccleſiæ tradita fuerunt, illa ipſi DEO oblata & dedicata, ipſisque Sanctis & non alteri fuerunt.

Alter proventus Eccleſiæ erant Decimæ omnium fructuum, quos ſolum tulit, ad ſuſtentandum Clerum & Presbyteros in urbibus, vicis, & pagis: Sic Synodus Matisconenſis decrevit, *ut Decimas Eccleſiaſticis famulantibus ceremoniis populus omnis inferat, quibus Sacerdotes aut in pauperum uſum aut in captivorum redemtionem prorogatis ſuis Orationibus pacem populo ac ſalutem impetrent.* Si quis autem contumax his Statutis extiterit, à membris Eccleſiæ omni tempore ſeparatus fuit: Id quod etiam Conſtitutione Carolina ſancitum eſt. Non decima autem ſolum pars, ſed & nona fructuum Eccleſiæ, quibusdam in locis data fuit, uti ex Capitularibus Francorum conſtat, *lib. 5. c. 11. & l. 1. c. 163.* Ex his omnibus autem ut quatuor partes fierent, Canones Sacri inſtituerunt, ſcilicet una ad fabricam Templi relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Presbytero cum Clericis ſuis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda: niſi forte à Datoribus, ubi ſpecialiter res dandæ ſint, conſtitutum fuerit, juxta Decreta Conciliorum & Capitular. *l. 1. c. 87. l. 5. c. 114. l. 7. c. 58.* Similiter quoque adminiſtrari ab Epiſcopis debuerunt Dotationes, Monaſteriis factæ, juxta Conſtitutionem Caroli *l. 1. 87.*

Et hæc bona Eccleſiæ nullus Epiſcopus vel Clericus vendere, alienare, aut mutare potuit, prohibentibus hoc Juribus Sacris & profanis; reſervata tamen Epiſcopis facultate, iſta permutandi cum aliis Bonis immobilibus, ſi hoc magis proficuum Eccleſiæ viſum fuerit, vel locandi ad ſuſtentationem meliorem Presbyterorum & Monaſteriorum, uti hoc Synodus Aurelianenſis conceſſit. v. Baronius *Annal. 819. n. 5.* Lehmann. *in Chronic. Spirenſ. l. 2. c. 35.*

X. Po-

Digitized by Google

X. Poſtea cum Bona Eccleſiæ à Regibus Francorum, Pipino præſertim, Carolo M. & imprimis Ludovico, qui Pii inde nomen accepit, & Succeſſoribus horum, aliisque Principibus, Nobilibus & liberis Civibus valde augerentur; & jam iſtis magna prædia, vineæ & alia immobilia æque ac mobilia bona, Pagi quoque & Vici, Communitates & Homines Proprii accederent, & hiſce omnibus adminiſtrandis Procuratores neceſſarii videbantur, ne Epiſcopi illis intenti, à muneribus ſacris contra Conciliorum & Synodorum Decreta avocarentur, Advocati antiquitus Eccleſiis & Cœnobiis à Regibus præficiebantur, tanquam Oeconomi & Adminiſtratores Eccleſiaſticorum Proventuum, qui Vice Domini quoque dicti, item Vogt/ Kaſten-Vogt/ de quibus vid. Capitulat. *l.3. cap. 11. 25. 31. l.5. c. 234. l.4. c.3. l.7. c.307.* & aliæ Canonicæ Sanctiones. Hincmarus *c.7. & 31.* Angeſius *lib.5. tit.37. c.2. & 3.* Et tales Advocati Eccleſiis & Collegiis Sacris atque Monaſteriis dabantur Duces, Comites & Perſonæ illuſtres. Cumque poſtea ſub Saxonicis Imperatoribus Principes, Comites, aliique Dynaſtæ proprias Ditiones & Bona ſua legaſſent Eccleſiis, ipſi ſibi & hæredibus ſuis reſervarunt Jus Advocatiæ, & Secularis Adminiſtrationis in illis; unde factum, ut ipſi quandoque Reges & Imperatores ejusmodi Advocati & Bonorum Eccleſiæ Patroni eſſent.

XI. Progrediendum nunc eſt ad ipſa Bona Regum Francorum, & Impp. Rom. Germ. Familiæ Carolinæ inprimis, quorum Terræ, Ditiones, Reditus, Proventus, & quicquid Bonorum nomine venit, duplicis erant conditionis. Illorum enim quædam propria fuerunt & hæreditaria, quæ ipſi à Parentibus vel Cognatis, aut aliis mediis legitimis acquiſiverunt & adminiſtrarunt, uti alii quoque Principes ac Ordines Regni res ſuas proprias poſſederunt, de quibus libere actibus inter vivos, donando, alienando, vel per ultimam voluntatem teſtamento diſponere potuerunt. vid. Capit. Franc. *lib. 4. c.34.* Et hoc erat Patrimonium Regum, ipſi Coronæ Regni non unitum, quod ita obſervavit Carolus M. ut ſi forte ſucceſſio Regni cum Corona ad alios extra familiam tranſiret, Hæredes tamen ſui & poſteri nihilominus ex illo ſtatum ſuum in Regno digne gerere potuiſſent: Et hæc propria & Allodialia Bona Germanico Idiomate dicebantur Alode; vid. Capitul. *l.1. c.132.* & ibi gloſſam. Deinde Ludovicus Imperator Caroli M. Filius Bona hæc & Villas Regias à Patre & Majoribus acceptas fidelibus ſuis nimia largitate tradidit in poſſeſſiones ſempiternas, teſte Thegano *de geſtis Ludovici Imperatoris*; quare poſteri illius ad extremam inopiam redacti

dacti

Digitized by Google

dacti ſunt, & Carolinorum Nomen ac Gloria cum ipſa gente deficere cœpit. Nepos enim hujus Carolus Craſſus, licet juxta Regnum Germaniæ Imperium Romanum & Italiam adeptus, hiſce tamen poſtea exutus, non tantum denique patrimonii habuit, ut inde tanquam privata perſona vivere potuiſſet. Miſit ergo ad Arnolphum, ex Imperatore effectus egenus, & deſperatis rebus non de Imperii dignitate, ſed de victu quotidiano cogitans, tantum alimentorum copiam ad ſubſidium vitæ præſentis ſupplex expopoſcit, unde illi Arnolphus Rex nonnullos Fiſcos in Alemannia pro alimonia præbuit. Regino *lib. 2. Anno 887.* Lehmannus *in Chron. Spir. l. 2. c. 44.* & ibi Dn. Fuchſius.

Deinde ad dictos Reges & Imperatores propter Regnum Germaniæ, & nomine hujus, ſub nomine & ſpecie bonorum Domanialium pertinebant omnes Regni Ducatus, Principatus, & Comitatus, cum Oppidis, Vicis, & Communitatibus, qui non in alterius Patrimonio, ſed Regni proprii fuerunt. Duces enim, Principes & Comites nil niſi Regni Officiales fuere, & Ditiones, quibus regendis & tuendis, nec non Jurisdictioni in iisdem exercendæ præfecti, non ad illos proprio aut hereditario Jure pertinuerunt, ſed Regni & Regis nomine easdem adminiſtrarunt, uti conſtat ex Nithardo *l. 1. Hiſtor.* & Lehmanno *in Chron. Spir. l. 4. c. 1.* notanter ſcribente: Bey Zeiten Ludovici des III. welcher regiert Anno 903. und vor derſelben Zeit / ſeynd Hertzogen / Marg-Graffen / Pfaltz-Graffen / und Ritter nur Nahmen der Aempter geweſen / und nicht erbliche Herrlichkeiten: Die Hertzogthumb und Graffſchafften waren nicht der Hertzogen und Graffen / ſondern des Reichs König und Käyſer ꝛc. Omnium enim Regionum, urbium & communitatum hæreditas & proprietas penes Regnum erat, & iſta Rex, quamdiu vivebat, ad conſervationem Status ſui Regii tenebat; iſtorum autem alienandi, vendendi, oppignorandi facultatem non habuit, æque ac Tutor & Curator circa Res pupilli & minorum, Maritus circa dotalia bona uxoris hac poteſtate deſtituitur. vid. Turon. *Hiſtor. l. 9. c. 12.* niſi Rex cum conſenſu populi & Ordinum Regni ob graves cauſas erga Statum quendam & Membrum ejusmodi Regni quid fecerit; Qua de re Hotomannus *in Franco-Gallia cap. 9.* ita ſcribit: *Eſt Domanium Regium quaſi Dos Regni, ſive quaſi quidam uſusfructus certarum poſſeſſionum, Regi ad tuendum dignitatis ſuæ ſplendorem attributus. Dixi quaſi uſusfructus, propterea quod earum poſſeſſionum proprietas penes populum manet, neque ulla ejus*

 pars

Digitized by Google

pars alienari à Rege poteſt ſine Populo Autore, hoc eſt ſine Ordinum & publici Concilii conſenſu. Item patet magnam eſſe differentiam inter Patrimonium & Domanium Regale. Nam Patrimonium ipſius Regis proprium eſt, Domanium vero Regni, atque ut vulgus loquitur, ipſius Coronæ. Illud pleno jure Regis eſt, atque ideo plenam & ſummam ipſius pro voluntate alienandi poteſtatem habet. Hujus nuda proprietas eſt penes univerſitatem populi, ſive Rempublicam, uſusfructus autem penes Regem, qua de cauſa nullam ipſius alienandi poteſtatem habet. Ac plane veriſſima eſt Doctorum hac de re ſententia, par idemque eſſe Jus Regis in ſuum Domanium, quod eſt Viri in dotem ſuæ uxoris. Et hæc bona Regni Terræ ac urbes dicebantur *loca Fiſcalia*, *Fiſcalina bona*, Königliche Kammer-Güter/ quia Reges non ſolum ad conſervationem Status ſui, ſed & ad tutelam & defenſionem Regni omnes reditus, utilitates & proventus ex illis percipiebant, & Fiſco inferebant. Fiſcalina igitur bona dicuntur, quæ Principi ad tuendam dignitatem ſuam Populi voluntate attributa ſunt, ſive ea in pecunia numerata, ſive in prædiis, ſive in Jure conſiſtant. Hotomannus *in Franco-Gallica c. 8.* cujus tamen Autoris ſcriptum Juribus Regum in multis inimicum & nimis Democraticum, dum plus interdum Populo in Reges tribuit, quam juſtum eſt, non per omnia approbamus. Pari ratione ad Reges & Imperatores Carolinos pertinebant Epiſcopatus, Abbatiæ, eorumque reditus, uti ex *Annalibus Francicis Fuldenſibus* tradit idem Lehmannus *l. 2. c. 44. p. 187.* Daraus erſcheint/ daß die Biſtthum/ Abteyen/ Graffſchafften und Gaw niemand dann dem Reich und König/ und dergleichen keines weder Biſchoffen/ Abten/ Graffen/ Fürſten oder Hertzogen eigenthümlich oder erblich zugeſtanden/ ſondern aller Landſchafften/ Städte und Gemeinden Erb und Eigen dem Reich zugehört/ welche ein König/ ſo lang er gelebt/ zu Erhaltung ſeines Königlichen Standes vom Reich inngehabt/ genutzt und genoſſen ꝛc.

XII. Inter ejusmodi reditus & proventus Regni Domaniales, ex dictis Ditionibus percipiendos, referebantur *primo Tributa*, ſed non talia qualia Romani perpetua impoſuerunt Provinciis à ſe ſubactis, ad ſolvenda militiæ onera & compeſcendos victos: Ejusmodi enim Tributa Germani ſub Francis Regibus non præſtiterunt, ſed ob hæc & alia ſervitia Romanos Germania expulerunt, vid. Tuton. *in Hiſtor. Franc. l. 7. cap. 15.* Omnes itaque Nobiles & Liberi homines in hac dextra Rheni ripa ab

omni-

Digitized by Google

omnibus Tributis & Collectis erant immunes & avertendo huic ſervitio omne belli onus reliquum in ſe ſuſceperunt, ipſi contra hoſtes ſanguinem & vitam impendentes pugnarunt, nec Regi ſuo conceſſerunt milites ob ſtipendium alere. Vocabulum Tributi autem in Germanorum Hiſtoria & priſcis Legibus omne notat, quod ad Fiſcum Regium pertinebat. Nonnulli per Tributum idem intelligunt, quod vernaculo ſermone dicitur Beth/ id eſt certam, ſed exiguam pecuniam, quam Reges prædiis (den Feld- und Bau-Gütern) imponebant, ſubditis ad uſum ſuum cultumque conceſſis, qualia Prædia qui poſſidebant, ſive Clericus ſive ſecularis Status, Eccleſiæ quoque & Monaſteria, quotannis, certum quid Regiæ Cameræ inferebant: vid. Capitul. *l. c. 24. & 37.* & Turon. *Hiſtor. l. 10.* Goldaſtus *Tomo I. Rerum Alemann. part. 2. c. 10.* Alii per Tributum ſignificant omne id, quod Principes & Civitates Regi vel Imperatori, ſi quando is præſens ipſis fuit, præſtare obligabantur, maxime quoad Victualia & Pabula pro Viris & equis ad apparatum Aulicum, nec non currus, equos, naves, & quicquid ad iter neceſſarium, diverſoria quoque & ſtabulationes Friderici I. Imperatoris ævo, Otto Friſingenſis *l. 1. c. 12. de geſtis illius* ſcribit, quod tantum Regibus Jus terræ tributum ſit, ut ex omnibus, quæ Terra producere ſolet, uſui neceſſariis, exceptis vix bobus & ſeminibus ad excolendam terram idoneis, de cæteris quantum neceſſe fuerit, militi profuturis, ad regios uſus ſuppeditare æquum arbitratum fuerit.

XIII. Altera ſpecies ejuſmodi proventuum fuit *Bannus Dominicus* ſive Regius, des Königs Bann/ oder Bann-Pfenning/ continens multam pecuniarum ſexaginta ſolidorum, quæ illis imponebatur, qui aliquid gravius deliquerunt, ut qui Regi vel illius Legatis reſiſtebant, vel injuriam inferre auſi ſunt. Capitul. *l. 3. c. 64. l. 4. cap. 14. 18. 22. 31. & 32.* vel ſi perſona ſacri Ordinis in templo vulnerata aut occiſa, vel aliquis Pœnitentiæ Eccleſiaſticæ intentus, interemtus ſit, aut alterius Sponſam abduxerit, vel iter facientibus ſine Regis conceſſione vectigal extorſerit, aut falſos monetarios promoverit, vel alia delicta commiſerit, quæ juxta Leges in Bannum Regis incidebant; Qualis mulcta pecuniaria ad Cameram Regiam ſpectabat, & per totum Regnum ſingulis annis magni ſtetit. Si quis autem non habuerit, unde illam ſummam ſolverit, ſemetipſum pro Vadio, h. e. pignore, in ſervitium Principis tradere debuit, donec per tempora ipſe Bannus ab eo fuit perſolutus, & tunc iterum ad Statum Libertatis reverſus fuit. Capit. *l. 3. c. 67.* Et hic Dominicus Bannus, ſi illum Rex

vel Imperator edixit, Major dictus fuit, alius Minor, qui & ipſe certa ſumma auri argentive ſolvebatur, uti ex Legibus Francorum & Alemannorum conſtat. Alius generis eſt proſcriptio, quam hodie Bannum vocamus, die Acht ſive die Reichs-Acht, quæ eſt vitæ, famæ, & rerum omnium, ejus, qui huic duræ pœnæ ſubjicitur, periculum & jactura. vid. Dn. Præſes *Introduct. in Jus Publ. part. ſpec. ſect. 1. cap. 21.*

XIV. Tertia ſpecies huc pertinens fuit *Heribannus*, quo notabatur *primo* vocatio Regis vel Imperatoris ad exercitum publice promulgata, ut omnes, quos ordo tangeret, contra hoſtes Regni parati eſſent, & qui tali mandato non parebat, vel ſine Regis permiſſu domi manebat, talis incidebat in Bannum Regium vel pœnam ſexaginta ſolidorum, de qua vid. Lehmannus *in Chron. Spir. l. 2. c. 43. & 44. Secundo* Heribannus notabat additamentum alicujus collectæ, quo Ordines & ſubditi Regni tam Eccleſiaſtici quam Seculares ſublevabant exhauſtam bellicis, aliisque oneribus Cameram Regiam. Hincmarus vocat exactionem hoſtilem, de qua in Capit. *l. 3. c. 14.* hæc ſanctio: *De Heribanno volumus, ut Miſſi noſtri fideliter exactare debeant, absque ullarum perſonarum gratia vel blanditia ſeu terrore ſecundum juſſionem noſtram, id eſt, ut de homine habente libras ſex in auro, argento, brunis, aramento, pannis integris, caballis, bobus, ovibus, vaccis vel alio peculio, ita ut uxores eorum vel infantes non fiant deſpoliati pro hac re, ſed de eorum veſtimentis accipiant legitimum Heribannum, id eſt libras tres: Qui vero non habuerit amplius in ſupra ſcripto pretio valente niſi libras tres, ſolidi triginta ab eo exigantur, id eſt, libra & dimidia: Qui autem non habuerit amplius niſi duas libras, ſolidos decem exolvat: Si vero unam habuerit, ſolidos quinque, ita, ut iterum ſe valeat præparare ad DEI ſervitium & ad noſtram utilitatem.* Solidus autem, ein Groſch/ valebat duodecim denarios, Heller. Et in Capit. *l. 3. c. 68. Et non per aliquam occaſionem nec pro Wacta,* (merces hæc eſt, quæ ſolet impendi cuſtodibus) *nec de Scara,* (eſt hæc bellatorum acies) *nec de Warda, nec pro heribergare, nec pro alio Banno Heribannum Comes exactare præſumat, niſi Miſſus noſter prius Heribannum ad partem noſtram recipiat, & in ſuam tertiam partem exinde per Juſſionem noſtram donet:* Heribannum autem, vel aliquod collectum pro exercitali cauſa Comites de liberis hominibus non recipere aut inquirere debebant, excepto ſi de placito Regis aut Filii ejus Miſſus venerit, qui illum Heribannum requiſivit, ex Conſtitutione Caroli.

XV.

Digitized by Google

XV. Quarto ad hæc Bona pertinent *Vectigalia, Telonia & Pedagia*, Zoll- Staffel- und Weg- Geld: Francorum autem Reges varia & oneroſa Vectigalia, quibus Romani omnes terras & provincias premebant & exhauriebant, abrogabant, ſervatis ſolum Pontagiis & Pedagiis Brücken- und Staffel-Zoll/ tanquam Regni Patrimonio, quod Tranſituram vocabant, de quibus hæ Leges extabant: *Tributa & telonia in media via, ubi nec aqua, nec palus, nec pons, nec aliquid tale fuerit, unde juſte cenſus exigi poſſit, vel ubi naves ſubter pontes tranſire ſolent, ſive in medio flumine, ubi nullum eſt obſtaculum, auferantur.* Capitul. *l. 4. c. 47.* Exigebantur itaque juſte tantum telonia à negotiatoribus, tam de Pontibus, quam Navigiis ſeu Mercatis, Capit. *l. 3. cap. 12.* & ubi aliquid emtum vel venundatum fuerit, ulterius non: nec de his, qui ſine negotiandi cauſa ſubſtantiam ſuam de una domo ad aliam, aut ad Palatium, aut in exercitum duxerunt, Capit. *lib. 3. c. 12.* Miſſi autem Regii per ſingulas Civitates una cum Epiſcopo & Comite juſſu Regis elegerunt, quorum cura fuit pontes per diverſa loca emendare. Capitul *l. 2. c. 20. & l. 4. c. 43. & 60.* Ex his teloniis & vectigalibus Fiſco Regio, ſeu Regiæ Cameræ quotannis magna pecuniæ ſumma illata eſt.

XVI. Quinto referendus huc eſt *Cenſus Regalis*, des Königs Zoll/ qui de perſona hominis & rebus exigebatur. Priorem ſolvebant veriſimiliter illi, qui homines proprii eſſe deſierunt, die ſich von der Leibeigenſchafft erlediget/ & hac de cauſa quotannis Regi vel Domino ſuo certam pecuniæ ſummam ſolvebant, Capitolitius cenſus Ligurino dictus *l. 8. de rebus geſtis Friderici I. Imperatoris.* vid. Lehmannus *in Chron. Spir. l. 2. cap. 44.* Terræ autem cenſuales, Zinßbare Güter/ ex quibus quotannis Cameræ Regiæ certus cenſus debebatur, inde hoc onere gravabantur, quod Reges alicui vicum quendam vel prædium (ein Land-Gut) cum omnibus appertinentiis agris, ſylvis, piſcinis, pratis, & ejusmodi pro certo cenſu locabant; vel quod homines liberi bona ſua alicui Collegio vel Eccleſiæ donarunt, & hæc viciſſim pro certo ſolum annuo cenſu vel ſervitio juncto in Feudum accepere pro ſe & hæredibus ſuis ac poſteris, unde hæc bona beneficia cenſualia dicta ſunt, de quibus vid. Goldaſtus *Tom. 2. part. 1. rerum Alemann. charta 78. & 82.* ubi de beneficiis & Feudis agit. Ex ejusmodi bonis igitur omnes Poſſeſſores eorum cujuscunque conditionis, etiam Eccleſiæ & Monaſteria, cenſum Regno & Cameræ Regiæ ſolvere debuerunt, in quem Miſſi Regii diligenter inquiſive-

Digitized by Google

runt, illumque deſcripſerunt, quid unusquisque in Miſſatico ſuo de beneficio ejusmodi habuerit, vel quot homines caſati in *ipſo* beneficio ſint. Capitul. *l. 3. c. 80. 85. & 86.* & Capitul. *l. 4. c. 30.*

XVII. Sexto Cameræ Regiæ ſolvebatur quoque *Inferenda* vel *Infranda*; id eſt, cenſus ex vaccis, incertum an per totum Regnum, an in locis tantum quibusdam. Quicunque autem Vicarii vel alii Miniſtri Tributum hoc majoris pretii à Populo exigere præſumſerint, quam à Miſſis Regiis conſtitutum fuit, hoc eſt, duos ſolidos pro una vacca, hoc quod injuſte ſuperpoſuit & abſtulit, ſibique retinuit, his quibus hoc tulit cum ſua Lege reſtituere, & inſuper Fredum Regium componere & miniſterium mittere, h. e. officio ſuo cadere debuit, juxta dicta Capitularia.

XVIII. Septimo huc ſpectat *Fredum*, quod erat mulcta, ob transgreſſionem & violationem pacis publicæ impoſita, antiquis, Fredel/ hodie Frevel/ conſtans ſexaginta ſolidis, quæ ſumma fuit Banni Regii, ſi quis in illum incidit: Et hæc mulcta per totum Regnum ad Fiſcum vel Cameram Regiam pertinebat; & Comes ſingulariter de unaquaque re, h. e. pro quibuscunque delictis Freda ejusmodi Regia exegit. Capitul. *l. 4. c. 22.* Sic ſi quis in Curte Regis furtum alicui fecit, id dupliciter componere debuit, cui furtum fecit, & ſexaginta ſolidos pro Fredo in publico ſolvere, juxta *Leges Alemannicas, cap. 30.* Et ſi quis fugitivum, aut liberum, aut ſervum perſecutus fuerit, ipſe vero inter januas Eccleſiæ confugerit, nullus habuit poteſtatem per vim illum abſtrahendi de Eccleſia: Si autem vi abſtraxerit & injuriam Eccleſiæ fecerit, componere debuit octodecim ſolidos ad Eccleſiam, & Fredum ſolvere in Fiſcum ſexaginta ſolidos, juxta easdem Leges *c. 3.* Hinc autem maximus Proventus Regio Fiſco per totum Regnum acceſſit. Fredum ergo vocarunt Franci pœnam fiſco, id eſt, Magiſtratui debitam ob vim injuriamve illatam & violatam Legem. Sed & Fredum dicebatur Pax ipſa Legibus ſancita & ſtabilita, quæ & Pax publica dicebatur non privatis & paucis, ut hodie fere, ſed publice & in Gente bellicoſa & fera indicta, qualem hodie per Germaniam vulgo, ein gemein Fried/Land-Fried/Fried-Stand/ Pacem ſcilicet contra vim & injuriam indictam vocamus. Quem morem Germani Principes jam inde à Friderici I. temporibus cuſtodiverunt, & Pacis turbatoribus ſolet acclamari: Fried! Fried! Quin & ipſi ad Magiſtratum delati dicuntur, den Frieden angeloben/ data manu ex fide præſtiti juramenti, nihil amplius turbaturos ſe pollicentes. vid. Lehmannus loco citato *l. 2. c. 44.*

XIX.

XIX. Octavo, eo referri debent Auri-Argenti-aliæque Metalli-fodinæ, non modo in publicis, ſed privatis quoque fundis repertæ: Nam & hæ ad Reges & Imperatores pleno Jure ſpectarunt. Diſerte hoc innuit & probat Conſtitutio Henrici VI. Imp. de Argentifodinis, Anno 1189. lata, exhibita à Goldaſto *Tomo III. Conſtit. Imp. pag. 362.* in verbis: *Cum omnis Argentifodina ad jura pertineat Imperii, & inter Regalia noſtra ſit computata, nulli venit in dubium, quin ea, quæ nuper in Epiſcopatu Mindenſi dicitur inventa, ad noſtram totaliter ſpectet diſtributionem. Unde in ea nulli hominum quicquam juris recognoſcimus, niſi hoc à noſtra liberalitate valeat ſpecialiter impetrare. Mandamus igitur omnibus vobis & ſingulis ſub obtentu gratiæ noſtræ præcipientes, ut nullus veſtrum de ſe prædicta Argentifodina intromittat, nec aliquid juris ſine noſtra licentia ſibi in ea uſurpet. Quod ſi quis temerariò auſu forte attentaverit, indignationem noſtram ſe noverit incurſurum &c.* Exhibet idem Goldaſtus etiam Friderici II. Imp. Præceptum de Metallifodinis in Comitatu Palatino Rheni de anno 1229. & in diſtrictu Blavenſi de anno *1232. Tom. I. Conſtit. Imp. pag. 298.* Conceſſit poſtea Carolus IV. Imp. *in Aur. Bulla cap. 9.* Electoribus metallorumfodinas omnes, quæcunque in ipſorum terris, dominiis & pertinentiis jam tum inventæ, ac futuris temporibus inveniendæ ſint, cum omnibus juribus, nullo prorſus excepto, poſſidendas & fruendas, prout poſſunt ac volunt; hodie vero eo ventum eſt, ut vel ex peculiari conceſſione, vel ex immemoriali præſcriptione, conſimile jus competat cæteris omnibus quoque Principibus ac Statibus Imperii, ita, ut hac in re Electorum conditio pinguior amplius non ſit, quam aliorum Statuum. vid. Dn. Præſes *in Introduct. ad Jus Publ. part. ſpec. ſect. 2. cap. 15. n. 12.*

XX. Nono, non minimum Reges & Imperatores antiquiores ſenſerunt ac perceperunt commodum ex eo, quod ipſi olim ſucceſſerint in omnia bona mobilia Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum ac Prælatorum, teſte Lehmanno *l. 5. c. 67. p. 1166.*

XXI. Decimo, Nec parvum emolumentum iis acceſſit ex cenſu Judæorum, qui ſpeciales Cameræ Imperialis ſervi, der Röm. Käyſ. Maj. Cammer-Knechte fuerunt, vi Privilegii à Conrado IV. Imp. Judæis Anno 1234. conceſſi, quod refert Gothofredus Guilhelm. Leibnitius *in Cod. Jur. Gent. Diplom. Prodromo, p. m. 10.* & Goldaſtus *Tom. II. Conſtit. Imp. p. 85.* und haben mit Leib und Gut in die Käyſerl. Cammer gehört

hört / uti diſerte locutus Carolus IV. in Privilegio Johanni & Alberto, Burggraviis Norinberg. indulto, à Limnæo *Tom. II. Add. ad lib. 5. c. 7. n. 138. p. 845.* exhibito; quo ipſe debita & fidejuſſiones, quibus dicti duo Principes Judæis obligati fuere, ex Imperatoriæ Poteſtatis plenitudine abolevit, ex eo, quod vita & opes omnes Judæorum in unius Imperatoris manu, poteſtate ac Jure eſſent, ſic, ut de illis pro lubitu, & arbitrio prout vellet, ſtatuere poſſet. Non ergo tam ratione ſtatus & conditionis, quam ratione lucri & utilitatis, inde in Fiſcum Imperialem redundantis, ſervi Cameræ Imperialis fuere Judæi: Quia nimir. ipſis Imperator pro beneplacito Tributa & Collectas extra ordinem, quandocunque voluit, imponere potuit, ultra & præter aureum Coronarium, quem omnes & ſinguli, tam fœminæ, quam maſculi, tam minores, quam adulti, adeoque omnes in Imperio degentes Judæi ordinarie noviter electo & inaugurato Imperatori præſtare ſunt ſoliti, ſo die Cron-Steur genennet worden / ac præter aureum, quem ordinarie quotannis in Feſto Incarnationis Domini Cæſari præſtiterunt; qui der Opffer-Pfenning communiter vocatus eſt. Rhoding. *in Pand. Cameral. l. 4. tit. 17. verſ. 3.* Limn. *Tom. II. Addit. ad lib. 3. cap. 2. n. 48.* Num vero adhuedum hodie ſervi Imperialis Cameræ dici poſſint, & ad onera iſthæc etiamnum obligati ſint Judæi? inter ſe concertant Juris Publici Doctores, Joh. Theodor. Sprengerus *in Fontib. Jur. Publ. pag. 352.* dicit Judæos die Cron-Steur und Opffer-Pfenning ſolvere debuiſſe, dum adhuc eſſent ſervi immediati Fiſci Cæſarei, cum vero in Statuum illorum, in quorum ditionibus degunt, Juriſdictionem territorialem & poteſtatem partim conceſſione Imperii, partim conſuetudine tranſierint, onus illud exoleviſſe ſubrogata indictione ordinaria vulgo die Schatzung. Contra Limnæus *ad A. B. cap. 9. §. 2. Obſ. 4.* dicit pro Imperatore præſumptionem eſſe, quod Jura ſua in Judæos ſibi reſervaverit, quamvis ut ab aliis recipiantur, permiſerit. Sed Dn. Multz ſtrenuus alias Jurium Imperatori competentium aſſertor *in Repræſent. Majeſt. Imper. part. 2. cap. 15. §. 2.* ingenue fatetur, vulgo ita perſuaſum eſſe, inter Judæos tamen Oettingenſes & alios, niſi quod Francofurtenſes noviter coronato Imperatori præſtant, de eo nihil conſtare, ſed ſolere eos ab ipſis ſuis Dominis collectari.

XXII. Hæc fuerunt Regum Regnique Germaniæ Bona ſub Francis, quorum potentiſſimus Carolus M. Imperator Regnum Germaniæ & Regnum Galliæ atque Italiæ ſimul tenuit, quemadmodum & Filius ejus Ludovi-

dovicus Imperator, inter cujus Filios Ludovicus Rex fuit Germaniæ, quod regnum Germaniæ diviſum fuit ab Imperio Romano, & ab hoc non dependebat, uti conſtat ex Teſtamento Caroli M. & Diviſione Regnorum à Ludovico Imperatore Romano facta, quanquam ſecutis temporibus Rex Germaniæ Imperator quoque Romanus fuerit. Indicat hoc Trithemius *in Annalibus: Regnum Francorum Germaniæ perpetuo per ſe habebat proprium Regem, nulli penitus mortalium, neque Romano quidem Imperio ſubjectum, ſed priſtina Francorum conſuetudine liberrimum*; Quod teſtantur quoque Nithardus *lib. 4.* Hincmarus *Epiſt. 1. c. 4.* Sciſſo deinde poſt mortem Caroli Craſſi Francorum Imperio, quod antea quoque inteſtinis Carolinorum diſſidiis ac bellis valdè fuit debilitatum, confusè regnatum fuit, & multi Reguli extiterunt usque ad Ottonem I. Imperatorem. Ipſum Lotharingiæ Regnum Anno Chriſti DCCCLXX. diviſum fuit inter Ludovicum & Carolum Calvum, & poſt mortem Ludovici Anno DCCCLXXVI. regnum Germaniæ inter tres Filios Ludovici Carolomannum, Ludovicum & Carolum Craſſum in totidem partes diviſum fuit. Carolomannus Bavariam, Sueviam, Auſtriam, Carinthiam, Bohemiam, Moraviam, & Regiones ad Danubium tenuit, Rex ad Danubum dictus. Ludovicus obtinuit Thuringiam, Franconiam, Miſniam, Haſſiam, Saxoniam, Marchiam, Slavos, Friſios & regiones ad Albim ſitas, Rex ad Albim & Thuringiæ nominatus. Carolus Craſſus Provincias omnes ad Rhenum in ditione habuit, Rex Teutoniæ nuncupatus. Sic Germania in tria Regna diviſa fuit, quibus, qui præfuerunt, Reges non Duces nominabantur. Totum autem Germaniæ Regnum coaluit deinde mortuo Carolomanno & Ludovico in Carolo Craſſo, Imperatore, & in Succeſſore hujus Arnolpho, Imperatore & Rege, Carolomanni Filio, qui regnum Germaniæ inſigniter dilaceratum, (quisque enim Procerum ſub eo rapuit, quod voluit) transmiſit ad Filium Ludovicum Imperatorem, ſub quo Germaniæ regnum bonis & libertate defecit, factumque eſt tributarium Hunnis. Cauſa ingentis adeo mutationis fuit ætas Regis minorennis, & quod diſcordes inter ſe Principes regni, ſuisque utilitatibus intenti, Principatus ſibi proprios efficere, & hæreditario Jure ad poſteros transmittere ſtudebant. Hinc nonnulli Hungaris non ſolùm pugnam non inferebant, ſed & proximorū neceſſitatibus non ſubveniebant, putantes, ſi proximi caderent, ſe ſolos quaſi liberius regnaturos. Sed dum ita aliorum necem diligebant, ipſi propriam incurrebant, ut Luitprandus

Digitized by Google

l. 2. c. 6. teſtatur. Et talis ſervitus regnum Germaniæ, liberrimum antehac, invaſit Anno Chriſti DCCCCV. Mortuo ſine prolo Ludovico Anno DCCCCXI. in Germaniæ regno & Imperio ſucceſſit Conradus, Franconiæ Comes, qui amplum patrimonium, multasque Ditiones proprias hæreditario jure poſſedit. Regiones autem & terræ, quas Imperii nomine adminiſtrabat, paucæ & invalidæ fuerunt; Quemadmodum ex ſtemmate illius Conradus Salicus Imperator, Dux Franconiæ, uti genere & virtute, ita in propriis bonis nemine quidem fuit inferior, de Republ. tamen ad comparationem talium Virorum (ſingularis potentiæ Ducum) parum beneficii & poteſtatis habuit, uti Wippo in vita illius ſcribit. Mortuo Conrado Germaniæ regnum à Francis, & ex Familia Caroli M. pervenit ad Saxones in Henrico I. Imperatore, Saxoniæ Duce, de quo priusquam plura dicantur, paucis notandum eſt, qualis Status Germaniæ Ducum ſub Carolo M. & Succeſſoribus ex Familia ejus Germaniæ Regibus fuerit, ut de bonis eorundem rectius fieri poſſit judicium.

XXIII. Poſtquam ergo Thaſſilo, Dux Bavariæ, à Carolo M. Francorum Rege Provincia, quam tenebat, exutus, ſubſtitutis in ejus locum Comitibus, & Principes, Germaniam poſſidentes, ob deſtructas & deſolatas Eccleſias interfecti eſſent, ſolus Saxoniæ Dux ſuperfuit, cujus ut & Ducatus Saxoniæ quoque in Hiſtoria Caroli M. & poſterorum illius Ludovici Imperatoris & Ludovici Regis Germaniæ inter varias adeo regni hujus diviſiones unice fit mentio: Reliqui primi Officiales (Land-Officier) apud Hiſtoricos & in Annalibus Francorum vocantur Comites, Barones. Deficiente autem Stirpe Caroli M. ſub Arnolpho Imperatore, Ducatus Lotharingiæ erectus & ſtabilitus fuit in Filio hujus Imperatoris Zuendebaldo, cui ſucceſſit Dux Giſelbertus. Bavariæ ſub Ludovico Rege Dux impoſitus Frater hujus, Arnolphus. Suevia & Franconia ſub Arnolpho Imperatore & Prædeceſſoribus hujus ex Familia Carolina nullum Ducem habuerunt, ſed ad Cameram Regiam pertinebant, ſeynd der Königlichen Cammer zugehörig geweſen. Sub Ludovico ultimo ex Familia Caroli M. Comites Wernerus, Bertoldus & Erchingerus, Camerarii Regis (Königliche Cämmerer) totam Sueviam adminiſtrabant, teſte Eckardo Juniore *de Caſibus S. Galli Monaſter. cap. 1.* his verbis: *Nondum adhuc illo tempore Suevia in Ducatum erat redacta, ſed Fiſco Regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos ſic vocabant, Nuncii. Franciam Werinher, Sueviam autem Bertold & Erchinger Fratres.*

Poſt-

Poſtquam autem ſententia Regis Conradi & Principum Imperii, Comites Bertoldus & Erchingerus Anno DCCCCXVII. in Comitiis Moguntiæ tanquam Fractores Pacis publicæ & Majeſtatis rei capite plexi ſunt, Conradus Rex Sueviam in Ducatum erexit, & Sueviæ Principum aſſenſu ſtatuebatur Alemannis Dux primus Burckardus, Gentis illius nobiliſſimus, cui & prædia damnatorum confiſcata in beneficium ſunt tradita, teſte Eckardo *loco citato:* Mortuo vero Ludovico Rege & Imperatore tantis bonis & opibus pollebat Otto Saxoniæ Dux, ut omnis Populus Francorum atque Saxonum illi quæſiverit Diadema regni imponere, quod ipſe tamen recuſavit, & ejus Conſultu Conradus Francorum Dux unctus eſt in Regem, penes Ottonem tamen ſemper & ubique vigente Imperio, teſte Wittichindo & Abbate Urſpurgenſi. Sub Conrado igitur Rege hi potentiſſimi Principes in regno Germaniæ fuerunt, Arnolphus in Bajoaria, Burckardus in Suevia, Everhardus Comes in Francia, Dux deinde factus ab Henrico Aucupe, Giſelbertus Dux in Lotharingia, Henricus Saxonum & Thuringorum Dux, teſte Luitprando.

Habebat quidem Franconia Ducem ante tempora Caroli M. regnante autem Familia hujus, Ducatus ille expiravit, uti alii in Germania & Franconia per Comites regebantur. Statum autem Ducum ſub Francorum regno beatus Rhenanus ita deſcribit *lib. 2. Rerum Germanicorum: Romanos imitati ſunt Franci: Nam illi Provinciarum Rectores, Duces appellabant. Deligebant autem Duces ex nobili Familia &c. nec tantam poteſtatem habebat Dux, quantam hodie videmus, ſiquidem perſæpe ſe tantum Duces militum nominabant, quemadmodum in vetuſtiſſimo Diplomate apud Divum Ludegarium Lucernatem ſcriptum eſt: Ego Withardus & Frater meus Rupertus, Dux militum Regis Ludovici. Fuit autem is Rupertus Alemanniæ Dux ſive Sueviæ: Ergo primam dignationem ſub Francis in Alemannia habebat Dux, proximam Comites.* Gisbertus autem ille Lotharingiæ, Arnolphus Bavariæ, & Henricus Saxoniæ & Thuringiæ Duces, obſervantes pauca regni bona, quæ Conradus Rex propterea invalidus poſſedit, conſilia ſua ad impetrandam liberam poteſtatem & acquirendum proprium hæreditarium regimen direxerunt, eo ſucceſſu, quem optarunt, fuitque Henricus ille primus, qui libera poteſtate regnavit in Saxonia, & obſequium ſubditorum Regni in Saxonia tota & Thuringia à Rege & regno ad ſe traxit, hosque ſibi Legibus devinxit, & Ducatum Saxonicum ſibi tanquam hæreditarium ſubjecit, teſte Witichindo, Alberto Stadenſi ad Annum DCCCCXVII. & Luitprando *lib. 2. c. 6.* Tentavit quidem Con-

radus Rex initio regni ad exemplum Anteceſſorum ſuorum Germaniæ Regum, Ducum bona & poteſtatem juxta regni Leges in Ordinem redigere, ſed hi armis inſurgentes contra Regem, bello Ducatus proprios ſibi fecerunt, & ad hæredes transmiſerunt, ipſi jam quaſi Reges in his degentes. Sic vivo adhuc Ottone, quem modo dixi, Saxoniæ Duce, Rerumpubl. ſumma penes Saxones fuit, ut Witichindus ſcribit, poſt cujus mortem Conradus Rex Filio ejus Henrico Duci potentiam quidem accidere, tanquam Imperatoriæ autoritati adverſam ſtuduit, ſed exercitus Saxonicus Cunrado Regi adverſabatur, & maluit Duci ſuo quam huic & regno parere, unde bella inter Cunradum Regem & Henricum Ducem exorta, qui nihil immutari in Ducatu ſuo paſſus, ferro hunc in ſtatu ſuo conſervavit. Conradus autem Rex obſervans, ſi quilibet Princeps potens ad exemplum Henrici hujus Saxoniæ Ducis, regni ditionibus & ſubditis tanquam propriis ſuis bonis præeſſe vellet, regnum Germaniæ ita inter ſe diſcordiis & factionibus debilitatum everſum iri, cavendo huic malo omnes inimicitias erga Henricum Ducem depoſuit, Regni utilitatem ſuis privatis rationibus prætulit, & ut ſimul inhiantes Imperio Italiæ Principes removeret, Henricum Ducem, qui ſe jam in libertatem aſſeruit, & regni ſubditos, tanquam ad ſe proprietario Jure pertinentes, rexit, & nemini lubens regnum conceſſit, ipſe paulo ante mortem convocatis Regni Principibus, quanquam ex ſanguine Imperatoris Arnolphi & Caroli M. alii adhuc ſupereſſent, Succeſſorem ſibi, tanquam virtute, potentia, & bonis Regno parem, declaravit, & talem poſt obitum accepit: ſicque Regnum Germaniæ & Imperium Romanum quoque deinceps ad Ducum Saxoniæ Familiam conceſſit. vid. Witichindus *l. 1.* Luitprandus *l. 2. c. 7.* Dietmarus *l. 1.* Lehmannus *in Chron. Spir. l. 2. c. 47.*

XXIV. Sic Regum Regnique Germaniæ bona paulatim circa finem Familiæ Carolingicæ ad Duces in Germania una cum ipſis Ducatibus tranſiverunt, nondum autem æque ad Epiſcopos, vel Pontifices Romanos, in quos liberales quidem fuerunt Francorum Reges & Imperatores, Pipinus, Carolus Magnus, & Ludovicus, ſed ſalvis regni Juribus: Sic Seculo adhuc duodecimo Henricus V. Imperator, & Papa Paſchalis II. ita inter ſe paciſcebantur: *Dominus Papa præcipiet Epiſcopis præſidentibus in die coronationis ſuæ, ut dimittant Regi & Regno, quæ ad regnum pertinebant tempore Calori, Ludovici, Henrici & aliorum Prædeceſſorum ejus, ſcripto ſub anathematis pœna confirmabit autoritate ſua vel Juſti-*

Juſtitia, ne quis eorum vel præſentium vel abſentium, vel Succeſſores eorum intromittant ſe, vel invadant eadem Regalia, id eſt Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Mercatum, Advocatias, & Curtes, quæ manifeſte regni erant cum pertinentiis ſuis, militiam & caſtra regni nec ipſum Regem & regnum ſuper his ulterius inquietabit, & Privilegio ſub anathemate confirmabit, nec poſteri ſui inquietare præſument. Paulus Diaconus, Baronius *ad Annum MCXI.* Qua de re ipſe Henricus V. Imperator ita ſcripſit: *Cum per nuncios noſtros à Papa Paſchali quæreremus, quid de nobis fieret, in quo regnum noſtrum conſtat, quomodo fere omnia Anteceſſores noſtri Eccleſiis conceſſerunt & tradiderunt;* ſubjunxit Paſchalis: *Fratres Eccleſiæ Decimis & oblationibus ſuis contenti ſint: Rex vero Prædia & Regalia, quæ à Carolo & Ludovico, Ottone & Henrico Eccleſiis collata ſunt, ſibi & Succeſſoribus ſuis recipiat & detineat. Ad hoc cum noſtri reſponderent, nos quidem nolle Eccleſiis violentiam inferre, nec iſta ſubtrahendo tot ſacrilegia incurrere, fiducialiter promiſit, & Sacramento pro eo firmavit Dominica eſto mihi, ſe omnia hæc cum juſtitia & autoritate Eccleſiis auferre, nobisque & regno cum juſtitia & autoritate reddere.* Dodechin. *Append. ad Mar. Scot.* ſub Anno MCXI. Goldaſt. *Tom. I. Conſtit. Imp. p. 256.* Sane Carolus M. donationes à Patre Pipino Rege factas Eccleſiæ Romanæ non aliter confirmavit, quam Jure, Principatu & Ditione ſibi retenta. Sigonius *lib. 4. de regno Italiæ*, ſive ut alibi dicitur: Salva ſuper ejusdem Ducatus Imperatoria in omnibus Dominatione, & illorum quoad Imperatorem ſubjectione; Et ex ipſa Ludovici Imperatoris confirmatione conſtat, quod Eccleſiæ Romanæ tantum reditus & proventus Ducatus Romani donati fuerint, Baronius *ad Ann. DCCCLXXXVI.* unde Pipinus & Carolus M. manſerunt ratione terrarum iſtarum Advocati Eccleſiæ & Defenſores. Nec plus indulſerunt Germanorum Cæſarum Tabulæ: Sic enim Henricus II. expeditione in Italiam facta, impetrata Corona Imperiali confirmavit Anteceſſorum ſuorum in Imperio Eccleſiæ factas donationes, novisque immunitatibus eandem auxit, ſalva tamen in omnibus poteſtate ſua, poſterorumque ſuorum, cum facultate conſtituendi certos Commiſſarios, qui gravamina ſubditorum audirent, iisque jus & juſtitiam adminiſtrarent contra illos, qui eos ſupprimere vellent. Baronius *ad Ann. MXIV.* Hinc ipſi Status Regni Italiæ Friderico Barbaroſſæ Imperatori & Regi ſuo plena atque ſolenni curia adjudicaverunt Marchias,

Comitatus, conſulatus, monetas, telonia, fodrum, vectigalia, portus, pedatica, molendina, piſcarias, omnemque utilitatem ex decurſu fluminum provenientem, nec de terra tantum, verum etiam de propriis ſuis capitibus cenſus annui redditionem, teſte Radevico *lib. 2. c. 5.* De fictitia Conſtantini M. Imperatoris donatione, Sylveſtro Papæ facta, non attinet hic quicquam dicere, quam nec antiqui Romanæ Eccleſiæ Pontifices crediderunt, & falſam, ac utili in Sedem Pontificiam mendacio confictam ipſe Baronius *lib. 12. Annal.* totque alii Autores deprehenderunt. vid. allegati à Beemanno *in Notit. Dignit. Ill. Diſſ. 13. c. 1. th. 9.*

XXV. Tranſlato regno Germanico una cum ipſo Imperio Romano à Francis ad Saxones, ingens mutatio, quoad bona illius Statumque publicum univerſum contigit. Poſt Henricum enim Ancupem, Ducem Saxoniæ ac Regem Germaniæ, alii quoque Duces ac Comites, qui antea Officiales & Magiſtratus Regum Regnique Germaniæ fuerunt, ad libertatem ita pervenerunt, ut terras ſuas, Ducatus & Comitatus ad Reges antea unice pertinentes, vel totos, vel pro parte, Jure proprietatis vel Feudi hæreditarii acceperint, illorumque ſubditi à Regis vel Imperatoris immed. obſequio liberati, ſuis mandatis ac legibus parere adſtricti fuerint. Rationem hujus reddit Cuſanus *de Conc. Cathol. l. 3. c. 27. Ut Patres minus avaritiæ ſtuderent, habentes in ſucceſſione in officio certitudinem, & etiam ut eorum ſubjecti minus gravarentur per Patrem, quando & ipſis ſui poſteri præeſſe deberent. Tamen ut Imperiali Celſitudini nulla incommoda, detractione Dominiorum in futurum creſcente, poteſtate Officiatorum exorirentur, Feudalia introducta ſunt Statuta, & de fide ſervanda ſtrictiſſima juramenta.* Quali libertate civitates quædam liberalitate Regum & Imperatorum donatæ fuerunt, illæ præſertim, quæ bonis & proventibus ad Regnum antea pertinentibus, alias ſuperarunt, & libertatem ſuaque jura contra alios vi tueri, & Regibus atque regno fidelia ſervitia præſtare potuerunt. Hinc Beatus Rhenanus inquit: *Ut quæque plus bonorum quæ ad regnum pertinebant, habuit, ita maturius & facilius ad libertatem pervenit.* Reſervabant tamen Reges ſibi & Regno quaſdam Civitates, latifundia, valles, vicos & pagos, quibus deinde peculiare conceſſerunt regimen, & magnam partem vectigalium acciſiarum, aliorumque redituum. Ipſi quoque Duces ac Principes, nec non civitates illæ, liberæ jam & immediatæ nullique Duci vel Principi ſubjectæ, multorum Comitum, Dynaſtarum, Baronum & Nobilium ditiones & vicos emtionis titulo acquiſiverunt;

verunt;

Digitized by Google

verunt; Bonis ac reditibus ſuis ita auctis, Regni autem imminutis: vid. Münſteri *Coſmogr. ad Annum DCCCCIII. & ſeqq.* Lehmannus *in Chron. Spir. l. 4. c. 1.* Inter characteres autem civitatum Imperii, deſcribente modo citato Lehmanno *lib. 4. c. 2.* etiam hic fuit, daß der Käyſerlichen und Königlichen Cammer oder Fiſco in ſolchen Städten / aller Bann / Schoß / Ungelt / Zoll / Accis, Frevel und Bußgelt und andere Gefäll zugeſtanden / welche entweder die Hertzogen / Graffen oder die Fiſcaln in den Gerichten im Namen derſelben eingenommen / und zur Käyſerlichen Cammer geliefert; ubi notandum, quod tempore Imperatorum & Regum Francicorum nulla Imperii civitas libera fuit, ſed talis libertas harum civitatum cœpit demum poſt Ottonum Imperatorum tempora: Civitatum autem Imperii quædam erant liberæ à Regum & Imperatorum Regnique Officialium Regimine: Quædam immunes erant ab aliorum Principum & Dominorum Eccleſiaſticorum & ſecularium Jurisdictione & obſequio, & ſoli regno addictæ: Quales civitates exemptæ erant à prima qualitate Civitatum Imperii, & ex Civitatibus Regni fiebant Civitates Imperiales Liberæ, aus Reichs-Städten / Käyſerliche Freye Reichs-Städte / quales primæ omnium erant Civitates Imperiales ad Rhenum, licet alii aliter hac de re ſcribant. vid. Lehmannus *l. 2. cap. 3.*

XXVI. Quam vero poteſtatem in Civitates regni ſub Francorum Regibus nomine horum exercebant Duces, Comites & Præfecti Regii, eandem deinceps in has civitates accipiebant Epiſcopi, tempore Imperatorum Saxonicorum, uti ex privilegiis Epiſcoporum conſtat. Otto I. enim Imperator pene omnibus Cathedralibus Eccleſiis in Germania, Burgundia & Lotharingia, uti in Gallia & Italia quoque conſtitutis, multas civitates, caſtra, oppida, villas & multa alia Dominia temporalia & Jurisdictiones donavit, & omnibus illis Eccleſiis propria inſignia perpetuo deputavit, Archiepiſcopos quoque & Epiſcopos Ducatibus, Comitatibus, Baroniis communivit, quibus Nobiles & potentes Vaſallos ſubjecit, ut ſemper eſſent, ad reſiſtendum etiam forti manu paganis & hæreticis in opportuno tempore fortiores, ut ſcribit Theodoricus de Niem. Sic Otto ille Magnus Brunonem Fratrem ſuum Anno DCCCCLIII. Archiepiſcopum Colonienſem & Ducem Lotharingiæ conſtituit; qui Bruno primus Pontificis ſummi & Ducis Magni officium geſſit, ut Witichindus *l. 1.* refert & Wilhelmus, Ottonis I. Imperatoris Filius, Archiepiſcopus Moguntinus & Dux Thuringiæ ac Haſſiæ à Patre creatus fuit Anno proximo. Sic ergo Eccleſiaſticorum

bono-

Digitized by Google

bonorum amplitudo erat maxima tempore Ottonum, præſertim vero Epiſcoporum, quorum & reverentia ſumma & Jus in civitatibus fuit ſemper ampliſſimum. Epiſcopis vero Abbates proximi inceſſerunt teſte Sigonio. *l. 7. de regno Italiæ.* Bona autem Epiſcoporum erant varia, juxta diverſa eorundem privilegia. Sic Otto I. Imperator Epiſcopo Mindenſi conceſſit Bannum ſuum & Monetam, Teloneumque ſive Macellum publicum ibi conſtrui, & quicquid ad poteſtatem Imperatoris pertinere videbatur, eidem Eccleſiæ donavit. Cauſas prolixæ hujus liberalitatis Imperatoriæ in Epiſcopos reddit more ſuo Nicolaus Cuſanus *lib. 3. de Concord. Cathol. cap. 27.* putans, nihil inde Regno derogatum fuiſſe, manentibus in ditione hujus & obſequio Epiſcoporum terris & civitatibus. Otto Epiſcopus Friſingenſis autem *in Prologo lib. 7. Chron.* ſcribit: *Deum ob hoc regnum imminui voluiſſe, ut Eccleſiam exaltaret.* Ipſe autem Otto hic Epiſcopus Sacerdotes culpat per omnia qui regnum ſuo gladio, quem ex Regum habent gratia, ferire conabantur, confeſſus, per hoc Regnum valde humiliatum & Imperatores (quos inter ipſe Otto I. fuit) ob amorem Sacerdotii eviſceratos ac viribus exhauſtos, Regnumque ſuo gladio percuſſum ac deſtructum fuiſſe. Porro acceſſit his ad culpam, quod præter Jus & fas Epiſcopi Germaniæ in præliis quoque militarunt una cum Regibus, quod antea ſub Francis prohibitum fuit in Conciliis: Et monſtroſum hoc vocat ipſe Baronius *ad Annum Chr. DCCCLXXXVIII.* Et de Epiſcopis conqueſtum legimus Henricum IV. Imperatorem: *Ecce illi ſunt, qui Regni mei divitias habent, & me meosque omnes in paupertate reliquerunt: Quod ſi illi de medio fuiſſent ablati, ego cunctique mei familiares cito poſſent fieri divites,* ut Autor *Hiſtoriæ belli Saxonici* ſcribit: Quo faciunt etiam verba Cuſani *lib. 3. cap. 30. de Concord. Cathol. Temporalia Eccleſiarum quid proſunt Reipublicæ? Quid Imperio? Quid ſubditis? Certe parum aut nihil. De temporalibus omnis cura, de ſpiritualibus nulla. Illud temporalis Dominii Eccleſiaſticorum Regimen multum Reipublicæ & ſubjectis obeſt: Curia Romana attrahit quicquid pingue eſt,* (ex Inveſtitura) *& id quod Imperium contulit pro DEI cultu & bono publico ſanctiſſime ordinatum, avaritia & cupiditate exorta palleatis rationibus, & novis adinventionibus totaliter pervertitur, & imperiale efficitur Papale, & Spirituale temporale.* Hinc poſtea ob has rationes Reges ac Imperatores ſequentes Terrarum ac Civitatum Regimen iterum ad ſe traxerunt priſcum in morem, acciſis Epiſco-

Digitized by Google

piſcoporum opibus ac bonis. vid. Sigonius *de regno Ital. Lib. 10. ſub Henrico IV. Imperatore*. Lehmannus *cit. l. 4. c. 3.* Et ſic Duces redierunt iterum ad regimen Civitatum Regni; inque his etiam Comites & Præfecti, qui alienata Regni bona revocarunt, & reditus Cameræ Regio Fiſco iterum intulerunt, qui rationem ſui Miniſterii Ærario publico reddere tenebantur: Ipſe deinde Henricus IV. Imperator coronari aliter à Paſchali Pontifice Romano noluit, quam ſi ipſe Papa & Principes Eccleſiaſtici Regalia & Civile in Terris & Civitatibus Imperii Regimen à ſe abdicarent: A quo tempore Privilegia majora civitatibus Imperii conceſſa, illisque præſtationes nonnullæ proventuum Regno debitæ remiſſæ ſunt, ut fortius Imperatores belli tempore juvare poſſent, præſertim civitates ad Rhenum, in quibus maxima vis Regni noſcebatur, teſte Ottone Friſingenſi *in vita Friderici I. Imperatoris l. 1. cap. 12.* Et ille ipſe Henricus IV. Imp. quoque Ducum, Comitum & Præfectorum munera in civitatibus Imperii abrogavit, hisque conceſſit Jura, reditus ac proventus, quibus præfecti illi Regum & Imperatorum in Civitatibus his antea gaudebant: vid. Lehmannus *l. c. lib. 4. c. 3.* ubi ſequentia verba huc pertinent: Den Freyen Reichs-Städten iſt dieſe Fruchtbarkeit und Freyheit mitgetheilt/ daß alle Gefäll/ als Ungelt/ Acciß/ Straffen/ Schoß/ Frevel/ Bann-Pfenning/ Schatzung/ erledigte Güter und dergleichen/ ſo der König- oder Käyſerlichen Cammer zugeſtanden/ denſelben durch Käyſer- und Königliche Milde mit Rath der Fürſten des Reichs zu der Städte Auffnehmen/ Wolfarth/ und Gedeyen zugeeignet und übergeben/ nicht weniger als die Chur-Fürſten/ Fürſten/ Graffen und Herrn des Reichs ſolche Regalia, und Käyſer- und Königl. Einkommen und Gefäll durch derſelben conceſſion und übergab umb dieſelbe Zeit empfangen/ innhaben/ genieſſen und beſitzen/ und ſolches alles ohne einigen der Käyſer oder Könige Vorbehalt/ ſo vollkommlich/ daß die Freye Reichs-Städte gleich denen höheren Ständen nicht die geringſte Leiſtung von Gelt und Dienſten zu thun ſchuldig und verpflicht/ ohne was ſie aus freyem Willen leiſten und præſtiren wollen/ und was ſie zu des Reichs Wolfarth und Nutzen der Käyſerl. Majeſtät zu Ehren und Dienſt willkührlich zu thun und zu erweiſen auff ſich nehmen und verſprechen/ und inmaſſen die höhere Ständ nach der Gröſſe und Reichthum obberührter und anderer Gefäll von ihren Landen zu der Käyſer und des Reichs Dienſten Contribution und Steuren angeſchla-

Digitized by Google

ſchlagen / und zu Zeit des Nothfalls auff beſchehene Bewilligung ſolche zu erſtatten verbunden ſeynd: Alſo und gleicher geſtalten ſeynd die Frey und Reichs-Städt von wegen ihrer Städt-Gefällen und Einkommen / ſo ſie aus Käyſerl. und des Reichs milden Ubergaben und Befreyungen beſitzen und erheben / theils mächtiger Fürſten / theils der fürnehmen Graffen und andern Ständen gleich / oder auch darüber in des Reichs Matricul belegt und angeſchlagen / davon die Käyſer jederzeit getreue freywillige und erſprießliche Hülff und Beyſtand empfunden. Bey dieſer Eigenſchafft iſt auch der Zöll Meldung geſchehen / davon die Käyſer und Könige die Zöll zu Waſſer ihrem Fiſco und Cammer-Gefällen zu Erhaltung des Käyſerl. Hoffs und deſſelben Reputation vorbehalten / und ſolche biß auff Käyſer Carolum IV. gehabt / bißweilen ſolche den Städten umb gewiſſe Summa Gelds in Beſtändnis gegeben und verliehen; Aber die Zöll zu Land / Chur-Fürſten / Fürſten / Graffen / Herren und Städten allenthalben überlaſſen. Harum civitatum Imperii quædam, quamvis Principum aliorumque Dominorum ſubjectione exemtæ fuerunt, certam tamen pecuniæ ſummam, vel aliud quid ex obligatione ſolverunt, certo ac definito cenſu Imperii Autoritatem agnoſcentes, in reliquis omnibus ſuis Legibus viventes, uti Guicciardinus *l. 4.* ſcribit, quod non faciunt illæ, quæ dicuntur Liberæ Imperii Civitates, die Freye Käyſerl. Reichs-Städt / quæ ad nullas ejusmodi præſtationes obligantur, niſi quas libera voluntate ſuſcipiunt, inter quas & illas, quæ dicuntur ſimpliciter Reichs-Städt / nonnulli differentiam quandam ſtatuunt, quæ tamen exigua eſt, vid. Lehmannus *l. c. cap. 5.* Et de his civitatibus verum eſt, quod Alciatus JCtus ſcribit, quod Tributis ſe atteri, violentia urgeri, tyrannide opprimi non patiantur. Plurimum autem Imperii opibus & potentiæ poſt mortem Friderici II. Imperatoris in fatali illo Interregno etiam in eo deceſſit, quod ab Anno MCCLV. usque ad Ann. MCCCC. tot Imperii civitates in Italia & Germania à regno avulſæ fuerint, unde Maximilianus I. Imperator Anno MCCCCXCV. in Comitiis Wormatienſibus dixit: Das Römiſche Reich ſeye jetziger Zeit ein groſſe Laſt / und falle davon kleine Beth. Et Caroli V. Imperatoris Miniſter Granvellanus Philippo Haſſiæ Landgravio in faciem dixit: Cæſarem ad conſervationem Status ſui non habere Nucis avellanæ pretium ab Imperio, uti refert Sleidanus ſub Anno MDXLV. cui tamen contradictum fuit.

XXVII.

Digitized by Google

XXVII. Strenuus autem exactor bonorum Regni fuit Fridericus I. Imperator, qui iſta Epiſcopis & Clericis ademta, una cum ditionibus tradit Filio Philippo in Feudum; Idem quoque laudatiſſimus Imperator Regni Regalia non ſolum per Germaniam, ſed & Italiam, quæ longo jam tempore ſeu temeritate pervadentium, ſeu neglectu Regum, Imperio deperierant, in plena & ſolenni Curia Roncaliæ, præſentibus Principibus, Comitibus & Civitatibus Imperii, & adhibitis quoque quatuor celeberrimis JCtis Bulgaro, Martino, Jacobo, & Hugone aſſeruit, in quibus Comitiis Status Regni adjudicarunt Friderico I. Imperatori per Italiam quoque Ducatus, Marchias, Comitatus, Conſulatus, monetas, telonia, fodrum, vectigalia, portas, pedatica, molendina, piſcarias, pontes, omnemque utilitatem ex decurſu fluminum provenientem, nec de terra tantum, verum etiam de propriis ſuis capitibus cenſus annui redditionem, quæ omnia, quamdiu Imperator præſens in Italia fuit, Cameræ Regiæ illata fuerunt, unde Rex militiam ſuam eo facilius ſuſtentavit. Quicunque autem donatione Regum aliquid horum ſe poſſidere Inſtrumentis legitimis edocere poterat, is Imperiali beneficio & Regni nomine id ipſum perpetuo retinebat, teſte Radevico *lib. 2. cap. 5.* Si quis autem juſtum titulum probare non potuit, tunc iſta bona ad Regem & Regnum recidebant. Et hic fuit mos antiquus, ex quo Imperium Romanum ad Francos derivatum eſt, ut quotiescunque Reges Italiam ingredi deſtinaverunt, ea quæ ad Fiſcum Regalem ſpectant, quæ ab accolis Fodrum dicuntur exquirerentur, ut Otto Friſingenſis *lib. 2. c. 13.* refert. Camera autem Regni tempore adhuc Friderici Imperatoris inſignes reditus cepit ex Eccleſiis & Collegiis ſacris hinc inde per Germaniam: Sola enim Eccleſia Laurishamenſis centum marcas Regiæ Cameræ ſingulis annis Jure antiquo intulit, quod ſervitium cum amplius ſine maxima ſui deſtructione præſtare haud poſſet, tres Abbatiæ hujus Curiæ, videlicet Oppenheim, Wibelingen, & Gingen Regiæ Poteſtati in Concambium tradebantur, uti conſtat ex Chronico Laurishamenſi: Et tale quid Eccleſia Urſpergenſis quoque præſtitit, teſte Abbate illius in Chronico. Ex his autem bonis Reges & Imperatores quædam Nobilibus in Feudum conceſſerunt, ut ipſi Cæſari & Regno eo melius ſervitia militaria exhibere poſſent, vid. Lehmannus *in Chron. Spir. l. 5. c. 67.* Contradixit his quidem Urbanus IV. Papa, aſſerens, injuſtum eſſe Laicam Perſonam decimas poſſidere, quas manifeſte Dominus his, qui altari deſerviunt, deputaverit, quod quidem primitus ita factum,

Digitized by Google

poſtquam autem tempore Chriſtianitatis ab adverſariis infeſtarentur Eccleſiæ, easdem decimas præpotentes & nobiles Viri ab Eccleſiis in beneficio ſtabili ideo acceperunt, ut ipſi Defenſores Eccleſiarum fierent, quæ per ſe obtinere non valerent, uti Fridericus I. Imperator in Comitiis regni Gelnhuſæ Anno MCLXXXIV. ſtatuit, in quibus etiam ipſe advocatiam in prædiis ſeu hominibus Eccleſiarum, quam ex longa antiquitate uſus in conſuetudinem vertit, vindicavit; ſed & mortuo Epiſcopo, etiam in Italia omnia ipſius bona mobilia & reditus anni, intra quem obiit, ad Cameram Regni pertinebant; De quo conquerebatur quidem Urbanus IV. Papa apud Arnoldum *l. 3. c. 16. Quod Epiſcoporum exuvias injuſte accipiat Imperator, quæ dum ipſis mortuis de Eccleſiis rapiantur, Eccleſiæ, quaſi corroſæ & exſpoliatæ ab Epiſcopis ſubintrantibus inveniantur, ita ut ex neceſſitate quadam raptores injuſti inveniantur, dum ablatis ſtipendiis, quæ confiſcata fuerint de novo reſarcire cogantur.* Sed Imperator Henricus VI. pro inveſtitura Epiſcoporum, quæ antea fuit penes Imperatores, minimam hanc, ut vocavit, Juris Regii ſcintillam, quam invenit, nequaquam mutari permiſit, & Urbano Papæ generoſe reſpondit, ut refert idem Arnoldus *l. c.* Quid deinceps Otto IV. Imperator circa hoc Jus egerit, vide apud Lehmannum *l. 5. c. 75.* Quantum autem bonorum & terrarum Pontifices Romani Regno Germaniæ eripuerint in Italia & Germania, aliunde ſatis conſtat; inter quæ recenſendus quoque Principatus Marchioniſſæ Mathildis, poſt mortem hujus Imperatori debitus, ſed quem Hadrianus IV. Papa à Friderico I. Imperatore tanquam Patrimonium Petri petiit, quo continentur poſſeſſiones & Tributa Ferrariæ, Maſſæ, Ficorolæ, totius terræ Comitiſſæ Mathildis, totiusque terræ, quæ ab Aquapendente eſt usque Romam, Ducatus Spoletani, Inſularum Sardiniæ, Corſicæ, quæ omnia à Mathilde Imperio tradita fuerunt, non Sedi, ut vocant, Apoſtolicæ: nec contrarium Romani Pontifices hactenus probare potuerunt, quicquid de teſtamento Mathildis dicant: vid. de hac controverſia Conringius *de Finibus Imperii cap. 10.* & Lehmannus *loc. cit. l. 5. c. 67.*

XXVIII. Miſerrimus autem fuit Imperii Status, quoad Jura & bona illius ſub fatali Interregno tempore Friderici II. Imperatoris, quo Aquila Romana explumata, & cum infelici Imperio ita agebatur, ut cum avaritiæ nihil ſatis ſit, qui tunc adſpirarunt ad Regnum, promte promiſerint de non ſuo, ut cumulum rerum & faſtigium aſſequerentur, uti Cranzius *in Saxonia ſua* ſcribit: Quisque occupavit quantum potuit, per vim bona

Digitized by Google

bona Imperii alienabantur & oppignorabantur pro lubitu, quo pertinent verba Julii Pflug / Epiſcopi Naumburgenſis *de Statu Germaniæ*: *Quo tempore Magiſtratus, Principesque Nationis noſtræ præſidio Principis ſui nudati erant, nec habebant, à quo defenderentur, opes ipſi ſuas, quibuscunque rebus poſſent, firmarunt. Et multa eorum, quæ antea Imperatorum fuerant propria, ad ſe tranſtulerunt, ut, cum quisque civitate ac ditione ſua & regenda & tuenda munus Imperatoris obiret, ipſe ejus nervis & quaſi viribus niteretur, ac cum Magiſtratus Principesque noſtri illa uſurpaſſent aliquandiu, nec ſine vi ab eorum poſſeſſione dimoveri poſſent, maluit Rudolphus de jure ſuo decedere, quam offendere voluntates eorum, quorum opera & domi & militiæ utiliter uti poſſet: Nec ſuſpicatus fuit unquam fore, ut qui ex ipſo quaſi patrimonio Imperii creviſſent, non obtemperaturi eſſent ſibi, poſterisque ſuis ultro, nec Rempubl. gratis animis adjuturi. Et quanquam Princeps hic ſtatuebat, ſe Imperium beneficiis multo facilius quam vi atque armis tenere poſſe, deceſſit tamen non parum de publicis Imperii ejusdem facultatibus atque emolumentis. Quin ab eo tempore indies magis ac magis extenuata fuerunt jura atque vectigalia Imperatorum noſtrorum, ut poſt Carolum IV. ex publico noſtro & vectigalibus Imperii non modo non nervos bellorum, ſed ne pacis quidem ſubſidia amplius Imperatores noſtri habuerint. Debilitavit quidem ratio hac poteſtatem, quam penes eſſe debebat Summa rerum noſtrarum, atque ita convulſit, ut, quibus Principibus populisque Germaniæ imperare oportebat Cæſarem, eorum ipſe nutum intueri quodammodo cogeretur; cum præſertim ei non amplius liceret pecuniam atque militem, ſine quibus nihil rerum magnarum bene geri poteſt, populis Germaniæ noſtræ imperare, niſi Principum atque Ordinum conſenſus publicus accederet.* Et quæ ſequuntur apud eundem: *Principio conſtat Imperatorem noſtrum è publico Reip. noſtræ non habere; unde ipſe ac Familia ejus commode vivere poſſit: abundare autem ſingularum regionum noſtrarum Principes atque Magiſtratus, ad eosque tantum bonorum ac fortunarum fluere, ut non ſolum commode, ſed etiam laute & cum quodam ſplendore vivere queant. Quod quale ſit, & quantum de Imperatoris exiſtimatione atque authoritate detrahat, non facile dixerim: Certe alterutrum horum uſu venire neceſſe eſt, ut aut Imperator ab iis, qui in poteſtate ipſius eſſe debent, contemnatur, ut nunc tempora ſunt, & mores, aut damna hæc Imperii, patrimonio ſuo, ſi quod habet uberius quoquo modo ſarciat. Quorum alterum non poteſt non nocere Reipubl., alterum vero*

eidem tanto minus commodum eſt, quanto diligentius ea, unde multum emolumentorum ad nos redit, quam tenuia, ſi qua habemus, curare ſolemus. Quare, ut Imperator noſter è publico noſtro tantum utilitatis atque emolumentorum capere poſſit, quantum oportet, ſi ſuaderem Principibus Magiſtratibusque ejusdem noſtræ Reipublicæ, ut quæ vectigalia publica Imperii ad ſe tranſtulerunt Majores ipſorum, ea reſtituerent, atque ita Cenſum Principis ſui ad communem omnium utilitatem augerent, non eſſet profecto, cur quisquam conſilium hoc meum reprehendere deberet. Etenim ſi Longobardorum Principes, cum primum Regnum ſuum conſtituerent, de ſuo quod publici Juris nullo tempore fuerat, in publicum tantum contulerunt, ut Rex eorum Cenſum honeſtum habere poſſet; quanto æquius eſſet, ut nos Imperatori noſtro redderemus, quæ Majores ejus aliquando habuerunt? Sed quia veriſimile non eſt, Principes Magiſtratusque noſtros à Jure inveterato ſponte ſua deceſſuros eſſe & paſſuros, ut res tanti emolumenti à ſe auferantur, ne detur cauſa motibus periculoſis: ſatius eſſe cenſeo inſtitui vectigalia nova ad utilitatem Imperatoris noſtri, quam vetera reſtitui; Cum præſertim populis non æque grave fuerit pendere vectigal novum, quam Principibus atque Magiſtratibus ſua, quæ multum utilitatis afferunt, vectigalia amittere. Ac mihi videtur quidem, populis atque adeo cunctæ Germaniæ vectigal illud eo minus moleſtum futurum eſſe, quo ſingulorum rationes publicis commodis ita contineri videntur, ut quando Imperator noſter plus poterit, tanto ſinguli Reipublicæ noſtræ Cives & quietius vivere, & è bonis ejusdem facilius creſcere queant.

XXIX. De cætero Rudolphus Habspurgicus Imperator cum faſces Regni Germani teneret, Marchionem de B. quidem & alios quamplures Nobiles in Suevia, Franconia, Alſatia, nec non aliarum Provinciarum, qui poſſeſſiones Regni violenter ſibi occupaverant, & Civitates diverſarum Regionum ſubjugaverant, titulo cenſuali humiliavit & devicit, alibi tamen in Italia à Bononienſibus, Florentinis, Genuenſibus, Lucenſibusque pro Libertate, ſed in gravem Romani Imperii jacturam, grandem congeſſit pecuniam, uti Trithemius *in Chronico Hirſaugienſi* ad Annum MCCLXXXVI. notat. Imperio tamen, non obſtante liberalitate hac, an dicam avaritia, ut ab aliis vocatur, Jus ſuum ſalvum in has Civitates permanſit, ceu illud tuetur Conringius *de Finibus Imperii, c. 25.*

XXX.

XXX. Succeſſor Rudolphi Albertus I. Auſtriacus Imperator, obſervans imminuta per Interregnum Imperii bona, & avulſa vectigalia, quibus Regiæ Dignitati tuendæ multum deceſſit, mandavit ipſe in Comitiis Noribergenſibus Archi-Epiſcopo Moguntino & Colonienſi, cæterisque accipientibus telonium ſuperRhenum, ne incurrant indignationem RegiæMajeſtatis, ſed Epiſcopi telonia hæc, quæ longo tempore ab Anteceſſoribus acceperant, & Reges minime turbaverant, noluerunt voluntarie reſignare. Quod Rex haud bene ſignificavit Papæ, qui Epiſcopos per telonium injuſtas exactiones facientes, & totam terram graviter perturbantes, corrigere tardavit. Hinc Rex illos diffidavit, & in Moguntia coram quibusdam Principibus ſuper futuris gravaminibus appellavit, teſte *Chronico Colmarienſi parte altera ſub fin.* Principes autem illi contra Albertum conſpiraverunt, & Rudolphum pro Judice elegerunt, aſſerentes, ad Comitem Palatinum pertinere, quod ſit officium Palatinæ Dignitatis ex quadam conſuetudine de cauſis cognoſcere, quæ ipſi Regi movebantur, ut Rebdorffius *in Annalibus* ſcripſit, vid. Lehmannus *l. c. lib. 7. c. 3.*

XXXI. Poſtea Ludovicus Bavariæ Dux, factus Imperator, toto tempore Regni ſui circa ſua propria miniſtrabat expenſas: Civitates vero & Terræ Imperii in paucis ei providebant expenſis. Et pro majore parte in Terra ſua moram ipſe traxit, quod à paucis ſuis Anteceſſoribus eſt factum, uti obſervat Rebdorffius. Tunc autem Joannes XXII. Papa cum videret Imperium diſcordia dilabi, putavit occaſionem ſe habere, ſuos juvandi & provehendi ex Imperii bonis: Quare quæcunque potuit ſibi vindicare de Imperio per Italiam, fecit, deditque exemplum aliis idem faciendi: Erant tamen in Latio Gibellini multi, qui fœdere ſe conjunxerunt, fortiterque reſtiterunt adverſariis, ut notat Mutius *Rerum Germ. l. 24.* ſed & ipſe Ludovicus Imperator ſtrenue ſe his oppoſuit; & in Comitiis Francofurtenſibus inter alia Anno MCCCXXXVIII. nullos declaravit Proceſſus Joannis Papæ, & quod Papa non poſſit contra Imperatorem talia attentare, cum Jurisdictiones ſint diſtinctæ: vid. Albertus de Roſate *in l. 3. Cod. de quadrienn. præſcript.* M. Albertus & Hieronymus Balbus *in libro de Coronatione Caroli V. Imp. p. 65.* Cumque Benedictus XII. Papa quoque à Ludovico Imperatore prætenderet, ut ille ſe ac Filios ſuos ac bona & ſtatum ſuum in manus & voluntatem Papæ poneret, Imperator omnesque Principes, Civitates & Oppida Alemanniæ huic reſtiterunt in Comitiis Francofurtenſibus Anno MCCCXLIV. quibus ſatis probatum fuit, Papæ

Juris

Digitized by Google

Juris in Imperatorem & Imperium nihil eſſe. vid. M. Albertus, & Mutius *loc. cit.* Lehmannus *Chron. Spir. l. 7. c. 17. 18.*

XXXII. Peſſime autem cum Imperii bonis actum fuit à Carolo IV. Imperatore, ut propterea Cæſar Maximilianus I. dixerit, peſtilentiorem peſtem nunquam alias contigiſſe Germaniæ; Spigelius *lib. 5. in Guntherum:* Ipſe enim augendo Regno Bohemiæ & Patrimonio ſuo, bona Imperii aliis vendidit, donavit, oppignoravit, & callide dilapidavit. Nam cum Principes Electores in Electionem illius ab initio nollent conſentire, ipſe his magnas libertates, vectigalia & alia Regni bona liberaliter conceſſit, unde commercia per Imperium valde onerata fuerunt, de quibus vid. M. Albertus & Münſterus. Præterea ipſe etiam in Italia Ducatus & Jura Clementi VI. Papæ contulit, Vicariatum Lombardiæ, Ducatumque Mediolanenſem Sfortiis ære vendidit, Veronam, Paduam, Vicentiam cum earum Marchiis, quæ & juris & proprietatis Imperii fuerunt, per Venetos occupatas amiſit: Ludovico Andegavenſi, Caroli Francorum Regis Germano, ſuisque hæredibus pro uno ſolenni praudio, ſibi apud Villam novam prope Avenionem præparato, Regnum Arelatenſe ab Imperio dismembrando ſive ſeparando conceſſiſſe vulgo dicitur: de quibus vid. Scriptores Itali, Petrarcha, Theodoricus à Niem, Cuſpinianus, Conringius *de finibus Imperii, & alii de Rebus Bohemicis.* Cumque Anno MCCCLXXVII. Vitricus hic Imperii Filium Wenceslaum ignavum plane & indignum Imperio commendaſſet, ſingulis Principibus Electoribus centum mille aureos promiſit, quos cum ſolvere non poſſet, vectigalia & alios Imperii reditus his oppignoravit, quos cum nexu pignoris liberare nequiret, maximum hoc modo damnum Imperio dedit: Sedecim juxta Civitates Imperii immediatas, Boppartum quoque & Veſaliam Electori Trevirenſi, Käyſerslautern / Oppenheim / Odernheim & Ingelheim Electori Palatino hypothecis devinciens. *Et ſic eviſceratum eſt Imperium, deplumata Aquila, ut in reliquum cæteris animantibus ſit contemtui: Quid enim poteſt ſine pennis?* inquit Cardinalis Cuſanus *de Concord. Cathol. lib. 3. c. 30.* & *Cranzius l. 10. Chron. Saxon. c. 3.* ubi addit: *Aliquando melius actum eſſet cum Imperio, ſi neque Pater, neque Filius in eo fuiſſent. Nam Pater largitionibus, ut Filium extolleret, filius ignavis diſſimulationibus Imperium attriverunt, inque eam, quæ nunc cernitur, tenuitatem adduxere.*

XXXIII. Secutis temporibus Fridericus III. Imperator optimus fruga-

ga-

Digitized by Google

galis fuit, neque ſua profudit, neque aliena invaſit, contra faciente Maximiliano filio, ut Gerardus de Roo de utroque Judicat *in Hiſtor. Auſtriaca l. 9.* De Friderico tamen Cranzius *lib. 11. Saxoniæ cap. 33.* ſcribit: *Fridericus paratus ibat & redibat per Italiam, nulli formidandus: Videre ille potuit æquis oculis, quod priores non poterant, de viſceribus Imperii alios incraſſatos. Quoties apud illum fieret rerum comploratio, quod hæc & illa fierent, hæc & illa timerentur, fertur reſpondiſſe: nec dum eſſe tempus illa emendandi; nec tamen illo vivente tempus hoc impletum eſt, neſcitur quando implendum. Jam res eo vergunt, ut Alemannia, quæ pridem amiſit vivacitatem, omnem deinde perdat Imperii honorem, rebus inclinantibus ad Gallos.* Idemque *cap. 30. Laus egregia Friderici. Pacem Eccleſiæ reddidiſſe, ſed aliquanto major, ſi hoc adjeciſſet operi ſuo, ut auro Provinciæ non emungantur, vel ut ipſe Pater Patrum ex auro, quod ex Annatis corradit, Chriſtianiſmum tutaretur, non ſuos Nepotes glorificaret: Hæc qualicunque oculo tum Rex, ut per omnem ætatem reliqua Imperii detrimenta, diſſimulabat.* Conquerebantur etiam Principes Electores & Status Imperii in Comitiis ad Confluentiam Rheni & Moſæ Anno MCCCCXCI. quod Imperator Fridericus Imperium multis collectis contra morem antiquum oneret, & novum Tributum indixerit in ære, cum antea Imperium Auxilium Imperatori præſtiterit in milite. vid. Lehmannus *in Chron. Spir. l. 7. c. 121.*

XXXIV. Sic ergo ſucceſſive reditus Imperii, ad tuendum Imperii Decus deſtinati, qui tempore Friderici I. Imperatoris, ut ex Schneidewino *tit. Inſt. de hered. ab inteſt. rubr. de Succeſſ. Fiſci n. 5.* refert Klock. *de Ærar. lib. 1. c. 4. n. 54.* ex Germania & Italia ſexaginta tonnas auri adhuc confecerunt, in tantum decreverunt, ut hodie fere nulli amplius ſint, præter exiguum illud, quod nonnullæ Imperii Civitates etiamnum nomine der Stádt-Steur Imperatori pendunt. Olim fere omnes & ſingulæ Civitates Imperii quotannis non levem pecuniæ ſummam loco tributi in recognitionem immediatæ ſubjectionis Imperatori ſolvere obſtrictæ fuerunt, ſed hoc ipſum Cæſari pendi ſolitum tributi genus, quod venit nomine des Reichs-Schillings / der Reichs-Steur der Stádte / deinde Imperatores quibusdam Civitatibus ex ſingulari gratia & benignitate, aliis propter inſignia benemerita, aliis pro certo perſoluto pretio, vel in totum, vel pro parte remiſerunt, aliæ aliis titulis ſe ab ejus præſtatione liberarunt, ſicque partim venditione, partim oppignoratione, partim donatione, partim alia diſtractionis ſpecie de-

perdi-

perditum eſt, vel in aliorum manus pervenit, ut videre eſt apud Knipſchild *de Jurib. Civit. Imp. lib. 2. cap. 17. n. 22. ſeqq.* Limn. *ad Capit. Carol. V. art. 23. pag. 252. ſeq.* Hinc ſumma, quæ à Civitatibus Imperialibus hodienum illi oneri adhuc obnoxiis perſolvitur, temporis ſucceſſu adeo decrevit & imminuta eſt, ut hodie vix ad viginti millia florenorum aſcendat. Et cavent eapropter Capitulationes Cæſareæ: Nachdem das Heil. Röm. Reich faſt höchlich in Abnehmen und Ringerung gekommen / ſo ſollen und wollen wir neben andern die Reichs-Steur der Städte und andere Gefälle/ ſo in ſonderer Perſonen Hand gewachſen und verſchrieben / wiederum zum Reich ziehen / auch eine gewiſſe deſignation, in weſſen Händen dieſelben jetziger Zeit ſeynd/ inner 6. Monathen den nächſten nach würcklicher Antrettung Unſerer Käyſerl. Regierung zur Maintziſchen Chur-Fürſtl. Cantzley einſchicken / und nicht geſtatten / daß ſolches dem Reich und gemeinen Nutzen/ wider Recht und alle Billichkeit entzogen werde; es wäre dann / daß ſolches mit rechtmäßiger Collegial-Bewilligung aller 7. Chur-Fürſten geſchehen wäre. vid. *Capit. Carol. V. art. 23. Ferd. I. a. 22. Maxim. II. a. 25. Rud. II. a. 24. Ferd. II. a. 27. Ferd. III. a. 31. Ferd. IV. a. 29. Leop. a. 29. Joſeph. a. 28.* Notandum vero Civitates Imp. has collectas præter omnia alia Imperii onera ordinaria & extraordinaria præſtare teneri, & hoc unum Civitates Imperiales in duriorem cauſam obligat, quam cæteros Imperii Status, qui conſimili onere haud gravati ſunt. Coguntur igitur Imperatores hodierni proprio ſucco vivere, nullos pene reditus ex Imperio amplius percipiente, quibus Imperatoriam ſuſtineant dignitatem, tueantur Majeſtatem, Imperii ferant onera, cum nullum ſit commune Imperii ærarium, nullus miles publicus, ſed quilibet Ordinum ſuis viris, ſuarumque ditionum reditibus gaudeat, proque arbitrio utatur, fruatur; collato in publicum nonniſi exiguo quopiam, idque poſt ambitioſas demum in Comitiis Imperii ſollicitationes, cum vel tandem nimirum Status Imperii, ingruente bello, vel alia eaque extrema Reipubl. neceſſitate imminente, in ſummo periculo, utplurimum non ſine ingentibus difficultatibus, aliquot menſes Romanos conferendos annuunt, (etliche Römer-Monath einwilligen) ſeu collectas quasdam Imperiales, vel in pecunia vel in milite præſtandas in ſe recipiunt. De quo, apud Fridericum II. Palatinum non ſine cauſa conqueſtus eſt Maximilianus I. Imp. inquiens, *Domum Auſtriacam conſideratione Imperii, ex quo,*

nihil

Digitized by Google

nihil tamen trahat, tot millionibus debitorum ſe oneraſſe, referente Huberto Leod. *in vita Friderici I. Electoris Palatini.* add. Limn. *ad Capitulat. Carol. V. Imp. art. 9. verb.* das jenige/ ſo davon kommen. *n. 19. ſeqq. pag. 169. ſeq. & art. 23.* Ea proinde nunc eſt Imperii Romano-Germanici conditio, ut requirat Imperatorem potentem ac divitem, qui ex propriis Regnis & ditionibus Imperialis dignitatis ſplendorem, & tanto faſtigio neceſſariam pompam ſuſtinere valeat; & inde factum quoque eſt, ut Sereniſſimæ Domus Auſtriacæ, ex qua jam XVI. & ab Alberti II. tempore ſine interrupta ſerie XIII. tam literarum triumphis, quam militaribus victoriis inclutos Imperatores & Reges Romanorum Auguſtos numeramus, præ aliis ſemper in Electione habita fuerit ratio, atque ex Inclyta hac Familia tot Heroes per tria nunc fere ſecula continua ſerie Germaniæ & S. Rom. Imperii Sceptris admoti ſint, per liberrima Electorum vota & ſuffragia, qui juxta excelſas animi Virtutes glorioſæ hujus Gentis magnitudinem & eminentiam, inſignia in Remp. merita, potentiam, tot hereditariorum Regnorum, Provinciarum & ditionum poſſesſionem, & inde obvenientem redituum, dignitati tantæ ſuſtinendæ ſufficientium copiam, quæ vix ulli alii Familiæ Illuſtri in Imperio ſuppetat, prudenter reſpexerunt ac conſiderarunt.

XXXV. Cogitatum ac conſultatum aliquoties fuit de ſalutaribus, quibus publicæ huic egeſtati & neceſſitati Imperii ſubveniri poſſet, remediis, & varia eorum à diverſis ſunt propoſita. Putarunt quidem, Status privilegiatos ſponte ſingulis annis Imperatori aliquid conferre debere: Alii rati ſunt, urgendam reſtitutionem vectigalium publicorum, quæ quondam Principe occuparunt. Sicut in Gallia aliquoties ejusmodi immenſas donationes Regias à Curia Pariſienſi revocatas & abolitas ex Bodino, Connano & aliis tradit Beſoldus *de Ærar. publ. c. 2. n. 4.* & à Rege Sueciæ modo anno 1690. omnia à Prædeceſſoribus in Ducatu Pomeraniæ, Principatu Verdenſi, quocunque titulo in præjudicium Status publici alienata bona, ex prætenſa inhærente qualitate domaniali, ob quam inalienabilia & impræſcriptibilia, revocata eſſe (juſte ac injuſte aliis diſcutiendum relinquimus) conſtat ex Gryphe in integrum reſtituto ope Leonis. Aſt hoc conſilium diſplicuit Julio Pflugio *libr. ſingul. de Republ. German.* quia vectigalia benignitate Imperatorum conceſſa & virtute præſtantiſſimorum Heroum promerita, pluriumque luſtrorum decurſu quiete poſſeſſa ſunt, ideoque eadem parum juſte poſſeſſoribus

auferri, & Imperio rurſus vindicari ipſi videntur, præſertim cum id vix ſine motibus & turbis fieri poſſet. Ac licet Hippol. à Lapide *de Ratione Status part. 3. c. 3. ſect. 2.* Electores ratione teloniorum, ipſis à Carolo IV. oppignoratorum, cum centena millia aureorum ſingulis pro electo filio Wenceslao promiſſa exſolvere haud poſſet, pro malæ fidei poſſeſſoribus habeat, qui jure meritoque ea Imperio reſtituere debeant: Attamen Statibus Imperii oppignorationes Imperiales, tam per Capitulationes Cæſareas (vid. *Capitul. Carol. V. art. 4. Ferd. I. Max. II. Rudolph. II. art. 4. Matth. Ferd. II. III. IV. Leop. Joſeph. art. 3.*) quam Inſtr. Pac. Weſtph. *art. 5. §. 25.* operoſe confirmatas eſſe conſtat: non igitur ſpes eſt, ipſos reſtituturos tamdiu Legum publicarum authoritate poſſeſſum opimum ejusmodi bolum. Hinc alii nova Imperatori vectigalia conſtituenda eſſe exiſtimarunt: Alii ex bonis Eccleſiaſticis Imperatori aliquid concedendum cenſuerunt. Et ſane Conring. *in notis ad Lampad. p. 3. c. 6. in append. p. 247.* non abs re fore arbitratur, ſi bona Ordinis Teuton. ac Johannit. quæ paſſim per Germaniam ſint ampliſſima, ac (ut ipſius Conringii formalia habent,) *nonniſi exigua ſui parte in aliquem militiæ, cui deſtinata, uſum impendi ſolent, ſed pleraque ab otioſis, ſæpe etiam ab ignavis fœde conſumuntur,* ipſi Imperatori addicerentur, ut in Hiſpania, quæ hic pro eximio exemplo eſſe poſſit, factum, ubi, cum Regiæ opes non reſponderent Regiæ Dignitati, Magiſtri autem trium eorum, qui ibi ſunt, militarium Ordinum iis abundarent, Ferdinandum Catholicum ad tuendum Regni decus Magiſteria illa ſibi ſuæque poſteritati vindicaſſe dicit. Quod factum tanquam minus æquum improbat quidem Mariana *lib. 26. Hiſt. c. 5.* ſed non eſſe, ipſe judicat, quare noſtros homines moveat Marianæ ſententia, præſertim in tanta Imperii, quod Cæſarem quidem attinet, publica egeſtate, quæ tamen omnino, quam fieri poſſit commodiſſime, corrigenda ſit. Rex namque egens reditibus, magna eſt calamitas. Gualter *in Chronol. Eccleſiaſtico-Polit. ſub ann. 478.* Optima vero & innocentiſſima via Reip. proſpiciendi, reſtaurandique nonnihil vires Imperii viſa fuit, Cæſarem in Capitulatione ſua adſtringere de non conferendis iterum Feudis Imperio apertis, ſed iisdem in uſum illius reſervandis. Cui convenienter in Caroli V. Imp. & omnium Succeſſorum ejus ad Ferdinandum IV. usque Capitulationibus articulus eo pertinens ita ſimpliciter conceptus: Wann auch Lehen dem Reich und Uns bey Zeiten Unſerer Regierung eröffnet/ und lediglich heimfallen werden/ ſo

etwas

Digitized by Google

etwas merckliches ertragen / als Fürſtenthumb/ Graffſchafften/ Herrſchafften/Stadt/und dergleichen/ die ſollen und wollen Wir ferner niemand verleihen/ ſondern zu Unterhaltung des Reichs/ Unſer und anderer nachkommender König und Käyſer behalten / einziehen und incorporiren / biß ſo lang daſſelbe Reich wider zu Weſen und Auffnehmen kommt ꝛc. Sed in *Capitul. Ferdin. IV. Leopoldi art. 30. & Regis Rom. Joſephi, art. 29.* Verba poſteriora jam ita habent : Die ſollen und wollen wir ohne Vorwiſſen der Sieben Chur-Fürſten niemand leihen ꝛc. per quæ igitur jam amplior, liberiorque diſponendi poteſtas Imperatoribus iterum data eſt circa Feuda majora, Imperio aperta, quam ex prioribus Capit, iis competebat. Cum enim in anterioribus Capitulat. Imperator pure fidem dederit, ſe feuda ad Imperium redeuntia aliis non collaturum, ſed Imperio reſervaturum eſſe, ut Dignitatis Imperialis, &, quos hæc poſtulat, ſumptuum Reipubl. cauſa faciendorum ſubſidium ſint, eaque ratione paulatim Imperium ad priſtinas vires atque potentiam, citra injuriam eorum, qui nunc plurimam patrimonii ejus partem quocunque jure in manu habent, emergere queat; jam hæ noviores tres Capitulationes non crude interdicunt poteſtati, ſed eam indulgent & laxant, cum reſtrictione tamen ad requirendum Electorum conſenſum ad collationis actum. Cæterum via hæc Imperio proſpiciendi parum ei hactenus profecit, emolumentique attulit. Vix enim vel unicum exemplum Feudi aperti, in illum uſum impenſi, poterit allegari; de quo ipſi Electores conqueſti ap. Conring. *ad Lampad. p. 3. c. 5. p. 195.* Si igitur Sacroſanctum noſtrum Imperium in ſuo vigore porro ſtare, ac perennare debet, alia ſane ratione eidem & Sacratiſſimo illius Capiti de mediis ſubſiſtendi, decusque & ſplendorem tuendi, omnino providendum erit.

COROLLARIA.

I. Felonia à Vaſallo commiſſa, non tantum ipſi delinquenti Vaſallo, ſed Liberis & Deſcendentibus ejus quoque nocet, ut ipſi perinde ac Pater eapropter à Feudo excludantur, niſi ſpeciali eorum favore vel intuitu

 Feu-

Feudum æque illis ac Patri conceſſum fuerit: Agnatis tamen non nocere, ſed his merito Jus ſuum, quod habent ex prima Inveſtitura, integrum manere & conſervari debet.

II. Cum in Imperio noſtro Rom. Germ. à quovis Vaſallo in præſtito immediato ſuo Domino Juramento fidelitatis ſemper excepta intelligi debeat Perſona Imperatoris, non excuſabit Vaſallum Præceptum Domini immediati à pœna privationis Feudi, ob præſtitum huic contra Imperatorem Imperiumque auxilium. Cujus contrarium minime evincunt argumenta Autoris Conſilii à Londorpio Tom. II. Act. Publ. l. 6. c. 123. exhibiti.

SOLI DEO GLORIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. EMANUELE

Digitized by Google